

Nr 50.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om kontroll av vattenledningsvatten, m. m.; given Stockholms slott den 14 februari 1941.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, anhålla om riksdagens yttrande över härvid fogade förslag till

- 1) förordning om kontroll av vattenledningsvatten; samt
- 2) förordning om tillägg till hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 (nr 566).

GUSTAF.

Gustav Möller.

F ö r s l a g
till
F ö r o r d n i n g
om kontroll av vattenledningsvatten.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Denna förordning äger tillämpning i fråga om vatten, som i stad eller inom område å landet, där 1 kap. hälsovårdsstadgan gäller, genom allmän vattenledning tillhandahålles till dryck, matlagning eller annan beredning av livsmedel eller till rengöring av kärl eller redskap, vilka användas vid beredning eller förvaring av livsmedel.

Länsstyrelse äger förordna, att vad i denna förordning stadgas skall tillämpas jämväl beträffande vatten, som inom område å landet, där de i 2 kap. hälsovårdsstadgan meddelade bestämmelserna gäller, genom allmän vattenledning tillhandahålles för i första stycket angivet ändamål.

Tillhandahålles genom vattenledning, som är anordnad för enskilt bruk, vatten för något i första stycket angivet ändamål till flera hushåll eller eljest i stor omfattning, må länsstyrelse förordna, att bestämmelserna i denna förordning skola äga tillämpning jämväl beträffande sådant vatten.

Innan förordnande enligt andra eller tredje stycket meddelas, skola vederbörande hälsovårdsnämnd samt ägare av vattenverk, som beröres av förordnandet, höras i ärendet.

Vad nedan i denna förordning stadgas om vattenverk skall gälla allenast i fall där förordningen är tillämplig i fråga om det vatten, som tillhandahålles genom verket.

2 §.

Ägare av vattenverk åligger att en gång varje kalenderår låta vattnet undergå fysikalisk-kemisk undersökning. Finnes anordning för rening av vattnet, skall undersökningen omfatta såväl det renade vattnet som råvattnet.

Medicinalstyrelsen äger på ansökan medgiva, att tiden mellan undersökningarna må förlängas intill tre år.

Utvisar undersökning, att vattnet är mindre tjänligt för sitt ändamål, må hälsovårdsnämnden förordna, att undersökningar skola ske med kortare tids mellanrum än de för vattenverket eljest föreskrivna.

3 §.

Ägare av vattenverk åligger att, i den omfattning nedan i denna paragraf sägs, låta vattnet undergå bakteriologisk undersökning.

Bakteriologisk undersökning skall äga rum

vid vattenverk med ytvattentäkt en gång i veckan, därest verket tillhandahåller vatten åt minst 4,000 personer, och eljest en gång i månaden samt

vid vattenverk med grundvattentäkt en gång i månaden, därest verket tillhandahåller vatten åt minst 4,000 personer, och eljest en gång var tredje månad.

Finnes anordning för rening av vattnet, skall vad nu sagts gälla allenast det renade vattnet. Råvattnet skall emellertid i sådant fall undersökas

vid vattenverk med ytvattentäkt fyra gånger årligen samt

vid vattenverk med grundvattentäkt en gång varje år.

Medicinalstyrelsen äger på ansökan medgiva förlängning av tiden mellan undersökningarna. Sådant medgivande gäller under högst tre år.

Utvisar bakteriologisk undersökning, att vattnet är mindre tjänligt för sitt ändamål, må hälsovårdsnämnden förordna, i fråga om undersökning, som i andra stycket sägs, att denna skall ske dagligen, och beträffande annan undersökning, att densamma skall äga rum oftare än vad eljest är fallet. I fråga om undersökning, som i andra stycket sägs, må förordnandet ej återkallas, förrän två på varandra följande undersökningar utvisat, att vattnet åter är tjänligt för sitt ändamål.

Antalet personer, som tillhandahålles vatten från visst vattenverk, skall beräknas efter det genomsnittliga antalet under nästföregående kalenderår.

4 §.

Giver fysikalisk-kemisk eller bakteriologisk undersökning vid handen, att det undersökta vattnet är otjänligt för sitt ändamål, och kan dess användande för nämnda ändamål medföra uppenbar hälsofara, må hälsovårdsnämnden, då otjänligheten är av fysikalisk-kemisk art, förelägga vattenverkets ägare att avstänga tillförseln av vatten för ändamål, varom i 1 § förmåles, och eljest antingen förbjuda, att vattnet utan föregående kokning användes för nämnda ändamål eller meddela föreläggande som nyss sagts. Förbud eller föreläggande skall gälla tills vidare intill dess beskaffenheten av vattnet i viss angiven grad förbättrats.

Föreläggande att avstänga vattenledning må meddelas allenast i den mån vederbörande brandmyndighet finner sådant avstängande kunna ske utan att tillgången på vatten vid eldsvåda äventyras.

5 §.

Fysikalisk-kemisk undersökning må utföras allenast av statens institut för folkhälsan eller av den, som av medicinalstyrelsen förklarats behörig därtill.

Bakteriologisk undersökning må utföras allenast av statens institut för folkhälsan, av statens bakteriologiska laboratorium eller av den, som av medicinalstyrelsen förklarats behörig därtill.

Närmare föreskrifter om förvärv av kompetens för fysikalisk-kemisk och bakteriologisk undersökning meddelas av Konungen.

6 §.

Den som utfört fysikalisk-kemisk eller bakteriologisk undersökning har att däröver omedelbart upprätta protokoll och tillställa vederbörande hälsovårdsnämnd avskrift därav i två exemplar. Ena exemplaret skall av nämnden överlämnas till förste provinsialläkaren eller med denne likställd förste stadsläkare.

7 §.

På Konungen ankommer att fastställa taxa för fysikalisk-kemisk och bakteriologisk undersökning.

8 §.

Hälsovårdsnämnd har att ägna tillsyn åt utrustningen och skötseln av vattenverk. Förefinnes härutinnan märklig brist, som kan menligt inverka på beskaffenheten av vattnet, skall nämnden förelägga verkets ägare att vidtaga för bristens avhjälpande tjänliga åtgärder, såvida dessa icke medföra oskäligen kostnader.

9 §.

Hälsovårdsnämnd äger uppdraga åt någon sin ledamot eller tjänsteman att på nämndens vägnar meddela förordnande, som i 2 § tredje stycket eller 3 § femte stycket sägs. Förordnande, som med stöd av sådant uppdrag medelats, skall anmälas inför nämnden vid dess nästa sammanträde. Genom sådant förordnande får vite icke föreläggas.

10 §.

Ställer sig ägare av vattenverk icke bestämmelse i denna förordning eller med stöd därav meddelad föreskrift till efterrättelse, äger hälsovårdsnämnden förelägga den tredskande viss tid för vidtagande av den åtgärd, beträffande vilken försummelse föreligger.

11 §.

De befogenheter som enligt hälsovårdsstadgan och andra författningar tillkomma och de skyldigheter som enligt samma författningar åvila medicinalstyrelsen, länsstyrelse, hälsovårdsnämnd, tjänsteläkare och andra myndigheter i frågor, som äga samband med den allmänna hälsovården, skola, i den mån därom ej särskilt stadgas i denna förordning, i tillämpliga delar gälla jämväl i avseende å kontrollen av vattenledningsvatten. Ådömes vite, skall vad i 61 § hälsovårdsstadgan föreskrives gälla i fråga om nämnda vite.

Bestämmelserna i 60 § hälsovårdsstadgan om rätt dels att anföra besvär över beslut av hälsovårdsnämnd och länsstyrelse, dels ock för nämnda myndigheter att förordna, att beslut skall utan hinder av besvär lända till efterrättelse, skola äga motsvarande tillämpning i fall då beslut meddelats enligt denna förordning.

12 §.

Medicinalstyrelsen har att meddela närmare föreskrifter angående sättet för utförande av fysikalisk-kemisk och bakteriologisk undersökning samt om avfattandet av protokoll över sådana undersökningar.

Medicinalstyrelsen skall därjämte utfärda allmänna råd och anvisningar till ledning för bedömandet av undersökningarna.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1942.

F ö r s l a g
till
F ö r o r d n i n g
om tillägg till hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 (nr 566).

Härigenom förordnas, att till vardera av 9 och 44 §§ hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 skall fogas ett nytt moment, det till 9 § fogade betecknat 5 mom. och det till 44 § fogade betecknat 4 mom., av följande lydelse:

9 §.

5 mom. Om kontroll av vattenledningsvatten är särskilt stadgat.

44 §.

4 mom. Om kontroll av vattenledningsvatten är särskilt stadgat.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1942.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 februari 1941.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, anmäler, att fråga väckts om *genomförandet av författningsbestämmelser rörande kontroll av vattenledningsvatten* samt anför:

Med skrivelse den 8 april 1940 har styrelsen för statens institut för folkhälsan överlämnat en inom institutet verkställd utredning med förslag rörande kontroll av dricks- och hushållsvatten, som tillhandahålles i vattenledning inom städer och stadsliknande samhällen. Styrelsen har tillika — under förklaring att den funne det angeläget, att en effektiv kontroll i nämnda hänseende snarast komme till stånd — hemställt, att i sådant syfte åtgärder i huvudsaklig anslutning till det framlagda förslaget måtte vidtagas.

Över utredningen med tillhörande förslag hava efter remiss yttranden avgivits av medicinalstyrelsen, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Uppsala, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Örebro och Västernorrlands län, livsmedelslagstiftningssakkunniga, svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund, svenska teknologföreningen samt svenska kommunal-tekniska föreningen. Jämlikt föreskrift i remissen hava överståthållarämbetet och länsstyrelserna i ärendet hört, överståthållarämbetet Stockholms stadsfullmäktige och förste stadsläkaren i Stockholm samt länsstyrelserna förste provinsialläkaren samt kommunala representationer i respektive läns städer, köpingar och municipalsamhällen ävensom i ytterligare några kommuner enligt vederbörande länsstyrelses eget bestämmande.

Jag anhåller nu att få upptaga till behandling det av styrelsen för statens institut för folkhälsan framlagda förslaget.

Gällande bestämmelser och tidigare förslag i ämnet.

Innan jag närmare redogör för ifrågavarande utredning, vill jag i korthet beröra de bestämmelser, som för närvarande finnas om dricks- och hushållsvatten m. m. ävensom ett i förevarande ämne tidigare framlagt författningsförslag.

Hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 (nr 566) innehåller såväl i det kapitel, som rör förhållandena i städer och stadsliknande samhällen (1 kap.), som i kapitlet rörande allmänna hälsovården på landet (2 kap.) bestämmelser om vatten för hushållsbehov.

I fråga om städer och stadsliknande samhällen nämnas sålunda bland hälsovårdsnämndens allmänna åligganden dess skyldighet att verka för att i staden (samhället) finnes ymnig och lätt tillgång på gott vatten till dryck, matlagning och andra hushållsbehov samt tjänligt vatten för renhållningen, samt att för tillgodoseendet av nämnda ändamål allmänna vattenledningar anläggas (1 § andra stycket). Speciella bestämmelser om hälsovårdsnämnds åligganden i fråga om vattenförsörjningen återfinnas i 9 § under rubriken Om vatten och is för hushållsbehov. Enligt paragrafens 1 mom. skall hälsovårdsnämnd hålla noggrann tillsyn över beskaffenheten av vattnet på de ställen, där sådant hämtas för att användas till dryck, matlagning och andra hushållsbehov. Särskilt skall hälsovårdsnämnden tillse, att brunnar och källor, som äro belägna på allmänna platser eller inne på gårdar eller tomter, äro ändamålsenligt överbyggda och i övrigt så inrättade, att ytvatten eller orenlighet ej intränger i dem. I 2 mom. stadgas, att vattnet i brunn, källa eller vattenledning, vare sig denna är avsedd för allmänt eller enskilt begagnande, ej må av någon förorenas, samt att detsamma skall gälla i fråga om vattnet vid allmänt vattenhämtningsställe vid sjö, vattendrag eller kanal. Vad i 3 mom. stadgas har avseende å is för hushållsbehov. Paragrafens 4 — och sista — mom. giver hälsovårdsnämnd befogenhet att, när omständigheterna därtill föranleda, förbjuda hämtning av vatten från visst vattenhämtningsställe. Överträdelse av bestämmelse i 9 § 2 mom. eller förbud, som hälsovårdsnämnd meddelat med stöd av 9 § 4 mom., är belagd med dagsböter (27 §).

Likartade ehuru mindre vittgående bestämmelser gälla för landet. Hälsovårdsnämnd på landet är sålunda ålagd verka för att invånarna i hälsovårdsområdet — såsom regel bildar varje kommun på landet sådant område — äga ymnig och lätt tillgång på gott vatten till dryck och matlagning och att särskilt på platser med större sammanträngd befolkning vattenledning anläggas (35 § andra stycket). De speciella bestämmelserna om vatten och is för hushållsbehov återfinnas i 44 § under rubriken Om vatten och is för hushållsbehov. Enligt denna paragraf skall hälsovårdsnämnd hålla tillsyn över beskaffenheten av vattnet på de ställen, där sådant hämtas för att användas till dryck, matlagning och andra hushållsbehov. Särskilt skall hälsovårdsnämnd tillse, att brunnar och källor äro så inrättade, att ytvatten eller orenlighet ej intränger i dem (1 mom.). Paragrafens övriga mom. (2 och 3 mom.) hava samma sakliga innehåll som 9 § 2 och 4 mom. De till 44 § knutna ansvarsbestämmelserna, vilka återfinnas i 52 §, överensstämman med stadgan i 27 §.

För efterlevnaden av bestämmelserna i hälsovårdsstadgan finnas vissa för stad och land likalydande eller gemensamma bestämmelser, vilka i detta sammanhang kunna vara av intresse. Då hälsovårdsnämnd antingen omedel-

bart eller efter förutgångna råd eller uppmaningar finner sig böra i särskilt fall meddela föreläggande eller förbud, äger sålunda nämnden fastställa vite för underlåtenhet att ställa sig föreläggandet eller förbudet till efterrättelse, därest ej särskild påföljd härför finnes bestämd i hälsovårdsstadgan, annan allmän författning eller i viss annan ordning (29 och 53 §§). Högsta tillsynen över allmänna hälsovården i riket tillkommer medicinalstyrelsen, som har att i sådant avseende till ledning för vederbörande hälsovårdsnämnd meddela nödiga råd och anvisningar (55 § 1 mom.). Länsstyrelserna skola vaka över att kommuner, hälsovårdsnämnder samt vederbörande läkare fullgöra sina åligganden i avseende å allmänna hälsovården, för vilket ändamål länsstyrelse äger att, därest sådant finnes vara av nöden, förelägga lämpliga viten. När det genom vederbörande läkares eller nämnds anmälan eller på annat sätt kommer till länsstyrelses kunskap, att i stad eller på landet förefinnas missförhållanden i avseende på allmänna hälsovården, skall länsstyrelsen tillse, att tjänliga åtgärder för deras avhjälpan vidtagas (55 § 2 mom.). Underlåter någon att utföra arbete eller vidtaga annan åtgärd, som jämlikt hälsovårdsstadgan eller de i enlighet därmed givna föreskrifterna åligger honom, och fullgör han icke genast eller inom föreskriven tid efter därom från hälsovårdsnämnden erhållen tillsägelse vad han försummat, eller kan han icke med sådan tillsägelse anträffas, äger nämnden att, där så anses nödigt, låta på den försumliges bekostnad verkställa arbetet eller åtgärden mot lega (57 §). Jämväl polismyndigheter och kronobetjäning hava tillagts uppgifter i fråga om tillsyn beträffande allmänna hälsovården (56 §).

Förste provinsialläkare, provinsialläkare m. fl. tjänsteläkare äro i *allmänna läkarinstruktionen den 19 december 1930 (nr 442)* ålagda vissa skyldigheter i avseende å allmänna hälsovården. Förste provinsialläkare skall sålunda, bland annat, med oavlätlig uppmärksamhet vaka över iakttagandet av de för allmänna hälso- och sjukvården meddelade föreskrifterna och jämväl i övrigt ägna tillsyn åt hälsovårdsförhållandena i allmänhet, särskilt å platser med större sammanträngd befolkning ävensom vid industriella anläggningar med större arbetsstyrka (§ 9 mom. 1). Provinsialläkare skall giva noga akt på de förhållanden, vilka kunna inverka på befolkningens hälsa, och vid lämpliga tillfällen i dylikt avseende meddela upplysningar och råd (§ 26 mom. 1). För sådant ändamål bör provinsialläkare taga kännedom om, bland annat, beskaffenheten av vatten, som användes till dryck eller matlagning, ävensom därav härflytande hälsovådliga förhållanden (§ 26 mom. 2). Vad sålunda är föreskrivet för provinsialläkare gäller i tillämpliga delar för extra provinsialläkare, stadsläkare samt köpings- och municipalläkare (§§ 42, 48 och 53).

Det *betänkande, som den 28 november 1921 avgavs av en av Kungl. Maj:ten* den 5 maj 1916 tillsatt *kommitté med uppdrag att verkställa utredning och avgiva förslag angående enhetlig, utvidgad livsmedelstagnstiftning* innehöll, bland annat, förslag till kungörelse med vissa bestämmelser rörande kontroll över vattenledningar.

Förslaget innebar i huvudsak skyldighet för den, som utförde ny vattenledningsanläggning eller å bestående anläggning genomförde sådan förändring att vattnets tillräcklighet, beskaffenhet eller renhetsgrad kunde tänkas bli i avsevärd grad påverkad, att före företagets påbörjande göra anmälan hos medicinalstyrelsen, som vid prövning av anmälan ägde påkalla ändringar i förslaget. Redan bestående anläggning kunde underkastas inspektion av medicinalstyrelsen, som kunde låta företaga erforderliga undersökningar med avseende å vattnet. Förekom anledning till anmärkning mot vattnets beskaffenhet, ägde medicinalstyrelsen meddela föreskrift om kontroll och andra åtgärder för avlägsnande av olägenheterna. Ägare av anläggning skulle vara skyldig iakttaga av medicinalstyrelsen utfärdade föreskrifter rörande anläggningens drift och skötsel.

Förslaget har icke lagts till grund för lagstiftning, och några speciella bestämmelser om kontroll av vattenledningsvatten finnas för närvarande icke.

I ett särskilt hänseende hava dock vissa fordringar uppställts på beskaffenheten av det vatten, som kommer till användning. Det föreskrives sålunda i 6 § *mejeristadgan den 22 maj 1936 (nr 174)*, att vatten, som användes vid beredning av mejeriprodukter eller till sköljning av kärl, redskap, rörledningar eller maskiner, vilka kunna komma i direkt beröring med mjölk, grädde eller mejeriprodukter, skall vara av härför lämplig beskaffenhet. Enligt 21 § andra stycket samma stadga äger lantbruksstyrelsen meddela de närmare föreskrifter, som må finnas erforderliga för tillämpningen av bestämmelserna i stadgan. Med stöd därav har lantbruksstyrelsen genom kungörelse den 16 november 1937 angivit vissa fysikaliska egenskaper, som vatten, vilket kommer till användning för nyss nämnda ändamål, skall äga, och vissa fordringar, vilka sådant vatten skall uppfylla vid kemisk och bakteriologisk undersökning. Därjämte lämnas vissa föreskrifter rörande beskaffenheten av vattentäkten ävensom bestämmelser till skydd mot dennas förorenande.

Vattenförsörjningen i städer och stadsliknande samhällen.

Om vattenförsörjningen i rikets samtliga städer, köpingar och municipalsamhällen kan kännedom erhållas genom uppgifter, vilka på anmodan av 1936 års livsmedelslagstiftningssakkunniga lämnats av respektive hälsovårdsnämnder. Uppgifterna avse tillståndet den 31 december 1938. Följande sammanställning av dessa uppgifter ingår i den av statens institut för folkhälsan framlagda utredningen.

Av rikets dåvarande 116 städer hade 111 allmän vattenledning; av 52 köpingar hade 31 och av 231 municipalsamhällen 78 likaledes allmän vattenledning. Av samtliga städers befolkning 2,235,903 personer bodde 99 %, av köpingarnas 112,955 personer bodde 73 % och av municipalsamhällenas 308,634 invånare bodde 52 % i samhällen, som hade allmän vattenledning. Ingalunda alla invånarna i de med vattenledning försedda samhällena hade dock i verkligheten tillgång till denna förmån. De flesta samhällena hade

nämligen ytterområden av högst växlande storlek, dit ledningar icke voro utdragna.

Av de 111 städerna med allmänna vattenledningar använde 34 uteslutande ytvatten och 54 uteslutande grundvatten, i 23 fall förekom bådadera. För de 31 köpingarna voro motsvarande tal 7 med ytvatten, 22 med grundvatten och 2 med bådadera och av de 78 municipalsamhällena hade 27 ytvatten, 45 grundvatten och 6 bådadera. (Konstgjort grundvatten räknades som ytvatten.)

I samtliga de 57 städer där ytvatten (enbart eller jämte grundvatten) kom till användning underkastades vattnet rening i någon form; enbart klorering synes icke hava förekommit i mer än ett fall. Av de 9 köpingarna med ytvatten hade 1 icke någon som helst reningsanordning och i 2 förekom endast klorering. Av de 33 municipalsamhällena med ytvatten i ledningsnätet saknade 2 alla reningsanordningar och 3 hade nöjt sig med enbart klorering.

Av de 152 samhällen, där grundvatten kom till användning, undergick vattnet i 88 fall rening i något avseende; vanligen gällde det att befria vattnet från järn, mangan eller aggressiv kolsyra.

Den synnerligen viktiga frågan om regelbunden kontroll av det tillhandahållna vattnets beskaffenhet har även varit föremål för utredning. Regelbunden fysikalisk och kemisk undersökning torde förekomma i ett flertal samhällen. Vad som därvid särskilt prövas är vattnets lukt, smak, genomskinlighet och dess vätejonkoncentration (pH) samt dess järnhalt och hårdhet. I huru stor utsträckning dylika undersökningar utföras är dock icke närmare bekant.

Rörande den bakteriologiska kontrollen föreligga däremot utförliga uppgifter. Sålunda gjordes regelbundna bakteriologiska undersökningar blott i 40 av våra 57 städer med ytvatten. Av 9 köpingar och 33 municipalsamhällen med ytvatten förekommo regelbundna bakteriologiska undersökningar blott i 3 resp. 13 fall. I 13 städer och i 7 andra samhällen företogos dessa undersökningar med intervaller, som voro längre än en månad. Av de 121 samhällena med uteslutande grundvatten läto endast 12 regelbundet undersöka konsumtionsvattnet i bakteriologiskt hänseende, och endast i 6 fall skedde detta så ofta som en gång i månaden eller oftare. — De bakteriologiska undersökningsmetoderna torde vara ganska skiftande.

Statens instituts för folkhälsan utredning.

Allmänna synpunkter.

I den av statens institut för folkhälsan framlagda utredningen framhålles, att trygghet mot att användandet av dricksvatten medförde fara för människors trevnad och hälsa vunnes allenast genom kontroll av vattnet i två olika hänseenden, nämligen dels undersökning av bakteriehalten i vattnet, dels ock undersökning, huruvida vattnet i fysikaliskt och kemiskt hänseende kunde anses olämpligt eller farligt.

Vad den bakteriologiska undersökningen anginge framhålles det såsom i hög grad otillfredsställande, att dylik undersökning skedde i så ringa utsträckning som nu vore fallet. Om dricksvatten av någon anledning infekterades med sjukdomsalstrande bakterier, råkade ett stort antal människor

i överhängande fara att insjukna. Man antingen visste eller hade goda grunder antaga, att vattnet kunde förmedla överförandet till människor och djur av bl. a. följande infektionssjukdomar: kolera, tyfus, paratyfus, dysenteri (rödsot), mjältbrand, barnförlamning, undulantfeber (kastsjuka) och Weils sjukdom (smittsam gulsot). Dessutom kunde ägg och larver av parasitiska maskar, som levde hos människor eller djur, spridas genom vatten. — Användes ytvatten som råvatten, kunde det alltid misstänkas, att vattnet förde smitta, och om reningsanordningar saknades, vore otillräckliga eller tillfälligtvis icke fungerade tillfredsställande, kunde svåra vattenepidemier uppstå. Dylika vattenepidemier vore icke heller sällsynta, och i utredningen lämnas en redogörelse för några sådana under senare år inträffade epidemier.

Vid bakteriologisk undersökning av vatten borde bestämmas:

- 1) totalantalet (relativt hastigt växande) bakterier;
- 2) antalet till coli-ærogenesgruppen hörande bakterier.¹

Om så ansåges erforderligt, borde även bestämmas:

- 3) antalet till grupp 2) hörande bakterier, vilka vore termoresistenta.

Det måste enligt utredningen anses vara ett observandum, som kunde giva anledning till översyn av vattenverket, om antalet gelatinabakterier (d. v. s. det antal bakterier, som framkommer vid den i det föregående under 1) angivna bestämningen) vid 22° överstege 100 per ml., om antalet coli-ærogenes vid 37° överstege 20 per liter och antalet coli-ærogenes vid 45° 10 per liter. I synnerhet vore detta fallet, om samtliga dessa tre minimisiffror överskredes hos ett och samma vattenprov. Beträffande råvatten torde det enligt utredningen vara meningslöst att fastställa några siffror för bakteriehalten, vilka icke finge överskridas. Ofta nog kunde ett samhälle befinna sig i den situationen, att en vattentäkt måste användas, även om vattnet vore ganska undermåligt från hygienisk synpunkt. Så mycket torde det kunna sägas, att ett råvatten med i regel mer än 1,000 termostabila coli per liter måste genomgå reningsanordningar, som vore vida mer omsorgsfulla och noggranna än om colihalten vore lägre.

Det framhålles vidare i utredningen, att det ej låte sig göra att installera sådana anordningar vid vattenverken, att alla risker en gång för alla vore uteslutna och kontroll därför onödig. Vattentäkten vore nämligen underkastad ständiga växlingar, och reningsanordningarna vore ofullkomliga. Regelbunden kontroll av dricksvattnet borde därför komma till stånd.

Vad beträffade *fysikalisk-kemisk undersökning* av dricksvatten framhålles i utredningen, att man sedan gammalt uppställde vissa fordringar å dricksvatten såväl i fysikaliskt som i kemiskt hänseende.

Vad den *fysikaliska* beskaffenheten av dricksvatten anginge krävdes, att vattnet skulle vara klart, färglöst eller i det närmaste färglöst samt fritt från främmande lukt eller smak.

¹ Dessa bakterier användas oftast såsom mätare på ett vattens förorening med tarmuttömningsämnen.

Beträffande beskaffenheten av dricksvatten i *kemiskt* hänseende måste enligt utredningen ur hygienisk synpunkt fordras, att vattnet icke innehölle ämnen, som genom giftverkan kunde vara skadliga för människor, att det ej i nämnvärd grad finge innehålla ämnen, som härstammade från människors eller djurs tarmuttömmingar, att det ej finge innehålla i och för sig oskadliga ämnen i sådan mängd, att vattnet på grund därav bleve mindre användbart för hushållsändamål, samt att det ej i övrigt finge innehålla ämne, som gjorde vattnet oaptilligt och därigenom minskade dess användbarhet. I utredningen redogöres närmare för de i vatten förekommande ämnen, som i nyss anförda hänseenden i allmänhet uteslöte eller förminskade dess användbarhet.

Förslag till författningsbestämmelser.

Den av statens institut för folkhälsan framlagda utredningen utmynnar i förslag till *kungörelse om ändrad lydelse av 9, 12 och 47 §§ i hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 samt kungörelse med bestämmelser rörande hygienisk kontroll av vatten i vissa vattenledningar m. m.* Ifrågavarande förslag torde såsom bilaga (*Bilaga A*) få fogas till protokollet i detta ärende.

Utredningens förslag till ändringar i hälsovårdsstadgan innebär — förutom införande i stadgan av en hänvisning till den av utredningen föreslagna kungörelsen om kontroll av vattenledningsvatten — vissa tillägg, innefattande bestämmelser rörande dem, som arbeta i vattenledningsverk för tillhandahållande av dricks- och hushållsvatten. För sådan person skulle sålunda — i likhet med vad redan nu enligt 12 § 1 mom. och 47 § 1 mom. gäller i fråga om vissa andra yrkeskategorier — stadgas skyldighet att under arbetet iakttaga noggrann renlighet. Vidare föreslås det stadgandet, att envar, som önskade anställning inom vattenledningsverk med huvudsaklig verksamhet inom område, där vattnet renades eller bereddes, skulle vara skyldig att före anställningens början förete intyg av läkare, att han icke lede av sjukdom eller vore bärare av smitta, som kunde spridas med dricksvatten.

Den huvudsakliga innebörden av förslaget till kungörelse om kontroll av vatten i vissa vattenledningar är följande:

Kungörelsen äger utan särskilt förordnande tillämpning å vatten, som inom område, där 1 kap. hälsovårdsstadgan länder till efterrättelse, för allmänt bruk distribueras i vattenledning till dryck, matlagning m. m. Efter förordnande av medicinalstyrelsen kan kungörelsen därjämte bliva tillämplig dels inom område, där 2 kap. hälsovårdsstadgan gäller, dels ock i fråga om vatten, som i viss vattenledning distribueras för enskilt bruk till dryck, matlagning m. m. Hälsovårdsnämnd är skyldig föranstalta om att sådant vatten, varå kungörelsen är tillämplig, med regelbundna tidsmellanrum underkastas dels fysikalisk-kemisk, dels ock bakteriologisk undersökning. För båda slagen av undersökningar meddelas i kungörelsen bestämmelser om längden av de tidsperioder, som må förflyta mellan varje undersökning; möjlighet och i vissa fall skyldighet till avvikelse härifrån finnas dock. På grund av resultatet av verkställd undersökning kan skyldighet uppkomma för hälsovårdsnämnd att vidtaga vissa åtgärder.

I kungörelsen finnas ock bestämmelser om behörigheten att verkställa de föreskrivna vattenundersökningarna.

Yttranden om behovet av lagstiftning.

I de avgivna yttrandena har behovet av lagstiftning av den art, varom nu är fråga, allmänt vitsordats.

Livsmedelslagstiftningssakkunniga upplysa i sitt remissyttrande, att de — med hänsyn till att det av institutet för folkhälsan framlagda förslaget vore beroende på Kungl. Maj:ts prövning — ansett sig icke böra föreslå några särskilda bestämmelser rörande beskaffenheten av vatten i vattenledningar för allmänt bruk eller kontroll av sådant vatten. Något hinder kunde därför icke anses föreligga att nu framlägga förslag till lagstiftning på grundval av folkhälsoinstitutets förslag. Det kunde visserligen ifrågasättas, huruvida icke bestämmelserna i nämnda förslag borde infogas i den livsmedelsstadga, som de sakkunniga hade under utarbetande. Den hygieniska kontrollen av vattenledningsvatten krävde emellertid betydligt mera detaljerade föreskrifter än den allmänna livsmedelskontrollen. Dessa föreskrifter syntes därför lämpligen böra inflyta i en särskild författning. — De sakkunniga hölle för sin del före, att behovet av en enhetligt anordnad kontroll av vattenledningsvatten vore allmänt erkänd. Det föreliggande förslaget syntes de sakkunniga vara väl ägnat att läggas till grund för föreskrifter rörande en sådan kontroll.

Föreståndaren för statens bakteriologiska laboratorium, professorn C. A. Kling, vars yttrande i ärendet inhämtats av medicinalstyrelsen, anför, att frågan om kontroll av dricks- och hushållsvatten sedan många år på det epidemiologiska området tilldragit sig uppmärksamhet, och dess lösning hade med åren syntts allt mera trängande. Bristande kontroll över vattenförsörjningen hade i många samhällen öppnat möjligheter till en smittspridning, som genom tillbörlig övervakning bort kunna undvikas. Utredningens förslag syntes därför böra i princip livligt tillstyrkas. Den minskade smittrisk, som därigenom kunde åstadkommas, torde vara väl värd de med kontrollen förenade kostnaderna, vilka måste anses mycket blygsamma i jämförelse med de stående utgifter, som vattenförsörjningen i övrigt medförde.

Svenska stadsförbundet framhåller, att, även om kontrollen över dricks- och hushållsvatten för åtskilliga städers del redan nu torde vara fullt betryggande ordnad, generella föreskrifter på området dock vore väl motiverade. Förbundet gäve därför sin principiella anslutning till tanken på en lagfäst kontroll.

Svenska teknologföreningen yttrar, att genomförandet av de i utredningen framlagda förslagen på många håll komme att medföra i jämförelse med nuvarande förhållanden betydligt mera omfattande kontroll av vattenledningsvattnets hygieniska beskaffenhet, samt att därigenom ett föreliggande behov otvivelaktigt tillgodosåges. Den föreslagna kontrollen måste dock enligt föreningen få begränsad betydelse för förhindrandet av uppkomsten av epide-

mier. Orsakerna till det distribuerade vattnets stundom mindre tillfredsställande beskaffenhet vore nämligen av teknisk art — brister i anläggningarnas planläggning, konstruktion och drift — och bleve genom kontrollen först i efterhand uppdagade. Föreningen påpekar, att det därför låge nära till hands att till diskussion upptaga jämväl frågan om vidtagandet av åtgärder av förebyggande natur. I nämnda hänseende föreslår föreningen auktorisering av utredningsmän och konstruktörer av vattenverk, införande av föreskrift, att uppgjorda förslag till vattenverk måste, om de skola bringas till utförande, godkännas av lämplig statlig myndighet, uppställande av kompetensfordringar å den ansvariga personalen vid hygieniskt riskfyllda vattenverk samt införande av bestämmelser om vattenverkens konstruktion, om regelbunden kontroll av driften vid verken samt rörande skyldighet att låta registrera vattenverk.

De kommunala myndigheterna i åtskilliga mindre samhällen hava — utan att likväl bestrida behovet över huvud av bestämmelser om kontroll av vattenledningsvatten — framhållit, att för det egna samhällets del kontrollföreskrifter av föreslagen art icke vore av nöden.

Helt avvisande till förslaget att vidtaga lagstiftningsåtgärder på förevarande område ställa sig *stadsfullmäktige i Borås*. Såsom motivering anföres, att den kontroll, som förekommit därstädes, syntes hava fungerat på ett fullt tillfredsställande sätt. Tillräcklig anledning förelåge ej att genom allmän lagstiftning införa nya, tämligen komplicerade och sannolikt även kostbara kontrollåtgärder, rapportsystem och annat, som därmed ägde sammanhang.

Jag delar den uppfattning, åt vilken i ärendet allmänt givits uttryck, att det är av vikt, att kontroll i viss utsträckning kommer till stånd i fråga om beskaffenheten ur hygienisk synpunkt av vattenledningsvatten, som tillhandahålles för dryck, hushållsändamål m. m. På många håll, framför allt i de större städerna, är den kontroll, som vattenledningsvattnet redan nu underkastas, så anordnad, att något behov av reglerande lagstiftning i ämnet ej förefinnes. Annorstädes äro emellertid förhållandena på detta område icke lika föredömligt ordnade. Belysande härvidlag synes mig den omständigheten vara, att under år 1939 vattenepidemier — rödsot eller tyfus — i tre fall utbrutit i samhällen, där någon regelbunden bakteriologisk övervakning av dricksvattnet icke förekommit. Då kontroll av att vattnet är hygieniskt oklanderligt och att förefintliga reningsanordningar fungera tillfredsställande väsentligt underlättar möjligheterna att förhindra uppkomsten av vattenepidemier, synes det mig utgöra en kännbar brist, att sådan kontroll hittills icke varit påbjuden.

Att den föreslagna kontrollen medför ökade kostnader för många samhällen är uppenbarligen oundvikligt. Främst blir detta naturligen fallet inom de orter, där hittills icke förekommit någon kontroll. Legal kontroll å dricksvatten från vattenledningar kan emellertid anordnas för överkomliga kostnader. Med hänsyn till arten av de skäl, som tala för sådan kontroll, bör kostnadsfrågan därför icke tillmätas avgörande betydelse vid bedömandet,

*Departements-
chefen.*

huruvida kontroll skall anordnas eller ej, utan först då det gäller att bestämma, *vilken omfattning* som bör givas kontrollen. Till denna senare fråga vill jag i det följande återkomma.

Av svenska teknologföreningen hava föreslagits vissa reglerande bestämmelser om vattenverks uppförande, driften av sådant verk m. m. Då någon närmare utredning angående dessa spörsmål icke föreligger och de därför utan icke synas böra bringas till genomförande, saknar jag anledning att nu taga ställning till desamma. Det torde emellertid böra förutskickas, att frågan om tillsyn å utrustningen och skötseln av vattenverk icke lämnats obeaktad i det förslag jag ämnar förorda.

Under hänvisning till det nu anförda vill jag föreslå, att riksdagens yttrande inhämtas över förslag till författningsbestämmelser angående kontroll av vattenledningsvatten. Det inom statens institut för folkhälsan utarbetade förslaget till kungörelse med bestämmelser rörande hygienisk kontroll av vatten i vissa vattenledningar m. m. torde kunna läggas till grund för de erforderliga författningsbestämmelserna. Jag förordar vidare, att riksdagens yttrande inhämtas jämväl över förslag till vissa med nysnämnda kontrollbestämmelser sammanhörande tillägg till hälsovårdsstadgan.

Inom socialdepartementet hava fördenskull, med beaktande av de yttranden, som avgivits i ärendet, utarbetats förslag till *förordning om kontroll av vattenledningsvatten* samt *förordning om tillägg till hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 (nr 566)*. Jag övergår nu till en redogörelse för dessa förslag, i samband varmed det väsentliga innehållet av remissyttrandena jämväl kommer att återgivas.

Departementsförslagen.

Förslaget till förordning om kontroll av vattenledningsvatten.

Förordningens tillämpningsområde.

Institutets förslag.

I 1 § av institutets för folkhälsan kungörelseförslag stadgas, att kungörelsen skall äga tillämpning å vatten, som inom område, där 1 kap. hälsovårdsstadgan är gällande, för allmänt bruk distribueras i vattenledning till dryck, matlagning och annan beredning av livsmedel samt till renhållning av kärl eller redskap, vilka användas vid tillredning och annan hantering av livsmedel. Möjlighet beredes emellertid i 11 § att få räckvidden av kontrollbestämmelserna utsträckt utöver vad 1 § anger. Enligt 11 § första stycket skall nämligen vad i kungörelsen är föreskrivet för område, där 1 kap. hälsovårdsstadgan är gällande, även gälla område, inom vilket 2 kap. hälsovårdsstadgan äger tillämpning, där medicinalstyrelsen, efter vederbörandes hörande, sådant förordnar. I andra stycket av samma paragraf stadgas vidare, att medicinalstyrelsen jämväl äger förordna, att författningsens bestämmelser

skola gälla vatten, som i viss vattenledning distribueras för enskilt bruk till ändamål, som i 1 § sägs.

Yttranden.

Vad först angår huvudregeln i institutets förslag, nämligen att bestämmelserna skola äga tillämpning inom område, där 1 kap. hälsovårdsstadgan är gällande, yttrar *länsstyrelsen i Malmöhus län*, att det torde vara avsett, att bestämmelserna skola tillämpas beträffande vatten, som från allmän vattenledning distribueras inom stad eller annat samhälle, där hälsovårdsstadgans föreskrifter rörande stad äro gällande, och icke allenast å vatten, som från dylik vattenledning distribueras »inom område, där 1 kap. hälsovårdsstadgan är gällande». Enligt 32 § hälsovårdsstadgan gälla nämligen föreskrifterna i 1 kap. endast för stads planlagda område, därest ej i angiven ordning blivit bestämt, att nämnda föreskrifter skola tillämpas jämväl inom område, som ej vore planlagt.

Samma påpekande att 1 kap. hälsovårdsstadgan inom stad endast gäller stadsplanlagt område göres av *svenska kommunal-tekniska föreningen*. Den inskränkning i kontrollens omfattning, som följde av nämnda förhållande, bleve dock enligt föreningens mening mer eller mindre illusorisk genom att medicinalstyrelsen enligt 11 § ägde efter vederbörandes hörande föreskriva, att kontrollen skulle omfatta jämväl område, där 2 kap. hälsovårdsstadgan vore tillämplig. Det sannolika och mest konsekventa torde enligt föreningens åsikt bliva, att vad i kungörelseförslaget angivits såsom undantag i verkligheten komme att bliva det normala. Föreningen funne önskvärt, att kontrollen utsträcktes att gälla förslagsvis sådana vattenledningsverk, som distribuerade vatten till minst 1,000 personer med rätt för medicinalstyrelsen att i undantagsfall, där särskilda omständigheter det påkallade, efter vederbörandes hörande föreskriva, att kontrollen skulle gälla jämväl i fråga om annat vattenledningsverk.

Mot den i 11 § föreslagna bestämmelsen, enligt vilken kontrollen kunde på grund av särskilt förordnande komma att omfatta även område, där 2 kap. hälsovårdsstadgan gällde, har gensaga riktats av *kommunalfullmäktige i Tanums, Hallsbergs, Ramundeboda och Själevads kommuner*, vilka påyrka borttagande av möjligheten att utsträcka kontrollen till sådant område. Såsom motivering härför anföra *kommunalfullmäktige i Hallsbergs kommun*, att kontrollen kunde i fråga om mindre anläggningar — kommunala eller enskilda — medföra ekonomiska konsekvenser av stor räckvidd. Därigenom kunde en sådan legal kontroll verka avskräckande och utgöra hinder för tillkomsten av nya dylika anläggningar samt alltså direkt motverka, att allt flera av landsbygdens invånare finge sin vattenförsörjningsfråga ordnad. — *Kommunalfullmäktige i Själevads kommun* uppgiva, att inom kommunen finnas fem större vattenledningar, vilka försåge omkring 6,200 av kommunens 11,000 invånare med vatten. Vart och ett av dessa företag omhänderhades av en förening. Det

skulle enligt kommunalfullmäktiges mening bliva för omständligt och dyrbart om den föreslagna kontrollen skulle genom beslut av medicinalstyrelsen bli-
 va gällande för sådana företag på landsbygden.

Svenska landskommunernas förbund anser det enda riktiga vara att icke göra skillnad mellan stad och land utan bestämma tillämpningsområdet utslutande med hänsyn till om vattenledningen betjänade ett större antal konsumenter eller om antalet konsumenter vore så litet, att av kostnadsskäl eller andra orsaker kontroll ej kunde genomföras. Blevde vad institutet i 11 § föreslagit genomfört och begagnade medicinalstyrelsen i visst fall sin befogenhet enligt nämnda paragraf, kunde detta möjligen komma att tagas som skäl för förslag om förordnande, att hälsovårdsstadgans samtliga föreskrifter om stad skulle gälla för det område, där vattenkontroll vore anordnad. Den kommunala förvaltningsenheten kunde därigenom komma att sönderbrytas genom bildande av municipalsamhällen, utan att tillräckliga skäl här-
 för funnes.

Frågan om det sätt, varpå beslut om utsträckning av kontrollen bör meddelas, har berörts i några yttranden.

Medicinalstyrelsen föreslår, att beslut om att kontrollbestämmelserna skola gälla skall fattas, då det gäller vattenledning för enskilt bruk av hälsovårdsnämnd och beträffande vattenledning för allmänt bruk inom område, där 2 kap. hälsovårdsstadgan är gällande, av länsstyrelsen efter vederbörandes hörande; i sistnämnda fall skall dock enligt styrelsens förslag beslutet underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Överståthållarämbetet anser, att befogenheten att meddela förordnande i de i förslagets 11 § angivna avseenden bör tillkomma icke medicinalstyrelsen utan i stället länsstyrelsen. — *Länsstyrelsen i Örebro län* finner annan ordning för beslutanderätten i nämnda fall icke böra förekomma än den som i 34 § hälsovårdsstadgan föreskrives beträffande förordnande om att hälsovårdsstadgans bestämmelser om stad skola gälla även för köping m. m. eller alltså att beslut i frågan meddelas av länsstyrelsen och att detta beslut underställs Kungl. Maj:ts prövning.

Departement-
 chefs-
 chefen.

Enligt institutets förslag gäller såsom huvudregel, att kontrollbestämmelserna skola äga tillämpning inom område, där 1 kap. hälsovårdsstadgan är gällande. Föreskrifterna i nämnda kapitel gälla utan särskilt förordnande för stads planlagda område. För övriga delar av staden däremot gälla nämnda föreskrifter allenast därest beslut därom fattats av länsstyrelsen antingen efter framställning av stadsfullmäktige eller på länsstyrelsens eget initiativ och efter stadsfullmäktiges hörande, i vilket senare fall frågan, i händelse förslaget icke gillas av stadsfullmäktige, underställs Kungl. Maj:ts prövning. Vidare bliva föreskrifterna i 1 kap. hälsovårdsstadgan i tillämpliga delar gällande jämväl för köping, hamn, fiskeläge eller annat ställe med större sammanträngd befolkning, där länsstyrelsen, efter vederbörandes hörande, förordnar därom genom beslut, som skall underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Att förordningen bör utan prövning i det särskilda fallet vara tillämplig inom varje område, där 1 kap. hälsovårdsstadgan är gällande, synes icke behöva vara föremål för tvekan. Det i några remissyttranden uppställda spörsmålet, huruvida icke detsamma bör gälla i fråga om sådant icke planlagt område inom stad, för vilket föreskrifterna i 2 kap. hälsovårdsstadgan tillämpas, är praktiskt sett av underordnad betydelse. I allmänhet torde nämligen vattenledning inom dylikt område tillhandahålla samma vatten som tillhandahålles inom stadens planlagda område. Därest så emellertid ej är fallet, synas mig övertäligande skäl tala för att vattnet jämväl i sådan vattenledning underkastas periodisk kontroll. Jag förordar därför, att föreskrifterna i den föreslagna förordningen förklaras vara utan vidare tillämpliga för stad samt för område å landet, där hälsovårdsstadgans föreskrifter rörande stad lända till efterrättelse.

Man bör enligt min mening — åtminstone för närvarande — icke uppställa krav på anordnande av vattenkontroll i fråga om alla vattenverk för allmänt bruk, oberoende av deras omslutning. Genom att kontrollen förklaras gälla för områden, där 1 kap. hälsovårdsstadgan länder till efterrättelse, samt för stadsområden, även om nämnda kapitel ej gäller därstädes, torde man för det stora flertalet fall hava vunnit syftemålet att få vattenverk av betydenhet underkastade kontroll. Det förekommer emellertid, att inom områden å landet, varest 1 kap. hälsovårdsstadgan ej gäller, vattenverk finnas, i fråga om vilka kontroll är synnerligen påkallad med hänsyn såväl till omslutningens storlek som till avsaknaden av varje slag av reningsanordning. Det är därför önskvärdt, att möjlighet beredes att genom särskilt förordnande få dylika vattenverk underkastade den tilltänkta kontrollen.

På spörsmålet huruvida vattenkontroll bör anordnas för område å landet, varest 1 kap. hälsovårdsstadgan ej gäller, böra andra omständigheter icke inverka än de, som sammanhånga med anordningarna vid inom området befintliga vattenverk och dessas omslutning. Enbart det förhållandet att i fråga om visst område förordnande om vattenkontroll meddelats kan därför icke med framgång tagas till intäkt för krav på att området skall bilda municipalsamhälle i hälsovårdsavseende. De av svenska landskommunernas förbund härutinnan uttryckta farhågorna torde därför vara ogrundade.

Enligt folkhälsoinstitutets förslag äger medicinalstyrelsen förordna, att även vatten, som i viss vattenledning distribueras för enskilt bruk, skall vara underkastat kontroll. Det torde icke heller kunna med fog betridas, att ett dylikt förordnande kan under speciella omständigheter vara fullt motiverat. Det torde exempelvis förekomma, att större industri- eller sjukvårdsanläggningar hava sin vattenförsörjning ordnad genom eget vattenverk, var till utomstående ej äro anslutna. Är vattnet av bristfällig beskaffenhet, bli va de sanitära olägenheter, som därav kunna uppstå, vittomfattande; de komma därjämte att drabba personer, vilka ej äga något inflytande på frågan om bristernas avhjälpande. Samma synpunkter, som förestava anordnandet av kontroll över allmänna vattenledningar av jämförbar storlek, göra

sig gällande i ett dylikt fall, och möjlighet att anordna kontroll över vattenverk av nu nämnda art bör därför finnas.

Enligt folkhälsoinstitutets förslag är det lagt i medicinalstyrelsens hand att meddela förordnande om utsträckning av vattenkontrollen såväl då förordnandet avser allmänna vattenledningar inom område å landet, varest 1 kap. hälsovårdsstadgan ej gäller, som då fråga är om kontroll av vattenledning för enskilt bruk. Vissa andra förslag beträffande frågan åt vem befogenheten att meddela sådana förordnanden bör givas hava framställts under remissbehandlingen. För egen del ansluter jag mig till vad överståthållarämbetet föreslagit i detta avseende, nämligen att nyssnämnda befogenhet bör tillkomma länsstyrelse. Vederbörande hälsovårdsnämnd och vattenverksägare böra höras i ärendet.

Ansvar för att stadgad kontroll verkställes och att uppkomna brister avhjälpas.

Institutets förslag.

Enligt folkhälsoinstitutets förslag åligger det hälsovårdsnämnd att föranstalta om att vattenledningsvatten underkastas fysikalisk-kemisk eller bakteriologisk undersökning (2 och 5 §§). Enligt 8 § 1 mom. skall hälsovårdsnämnd, då fel i vattenledningsverk uppstår, som kan hava menlig inverkan på vattnets beskaffenhet, ofördröjligen vidtaga åtgärder för felets avhjälpande. Någon särskild motivering till att nämnda skyldigheter lagts å hälsovårdsnämnd lämnas ej.

Yttranden.

I en till stadsfullmäktiges i Göteborg yttrande fogad promemoria av *vattenverkschefen i Göteborg* anföres, att det i städer, vilka i likhet med Göteborg hade uppdragit åt en särskild myndighet att ombesörja vattenverkets angelägenheter, torde vara lämpligare, att skyldigheten att vidtaga åtgärder för avhjälpande av fel i vattenverk komme att åvila nämnda styrelse i stället för, såsom enligt institutets förslag, hälsovårdsnämnd. Vidare ifrågasattes i promemorian, huruvida skyldigheten icke borde omfatta, förutom avhjälpandet av eventuella fel vid vattenverket, jämväl avhjälpandet av olägenheter med avseende å vattnets beskaffenhet, som kunde inträffa på grund av andra omständigheter, exempelvis försämring av råvattnets beskaffenhet.

Stadsfullmäktige i Kungälv framhålla, att hälsovårdsnämnd icke vore en sådan anslagsbeviljande myndighet, att den kunde disponera de anslagsmedel, som kunde bli behövlige för avhjälpande av fel i vattenverk, varför bestämmelsen i 8 § 1 mom. borde utgå.

Länsstyrelsen i Örebro län och *kommunalnämnden i Sköllersta kommun* erinra, att den ifrågasatta undersökningsskyldigheten borde åläggas vederbörande vattenverksägare och icke hälsovårdsnämnderna, vilka borde handhava den närmaste övervakningen över bestämmelsernas efterlevnad.

Svenska stadsförbundet anför:

Då hälsovårdsnämnden är det lokala organet för hygienens övervakande, må det i och för sig synas naturligt, om nämnden också får denna uppgift sig tilldelad i avseende å vattenkontrollen. Ur kommunal förvaltningssynpunkt torde dock måhända vissa invändningar mot anordningen förtjäna att något övervägas. Det kan knappast anses riktigt tilltalande, att hälsovårdsnämnden i en stad skulle genom *förvaltningen helt utomstående* kontrollanter granska åtgärder, vidtagna inom en annan del av stadens förvaltning, och detta oberoende av den sakkunskap vid uppkommande frågors behandling vederbörande vattenverks ledning själv kan hava till sitt förfogande. Det synes kunna ifrågasättas, att vattenverksstyrelserna finge till en central myndighet årligen meddela, hur vattenkontrollen är ordnad och genom vilka personer den skall ombesörjas. Till denna myndighet borde då självfallet rapporter insändas fortlöpande. Även med denna anordning kunde det förbehållas hälsovårdsnämnderna att taga initiativ till skärpt kontroll med ledning av från centralmyndigheten överlämnade avskrifter av rapporterna eller efter anmälningar i förekommande fall från myndigheten i fråga.

Svenska kommunal-tekniska föreningen yttrar:

I förslaget hava hälsovårdsnämnderna tillagts ett flertal åligganden, vilka enligt föreningens mening rätteligen tillkomma styrelserna och därmed föreståndarna för vattenledningsverken. De sistnämnda, som i detta fall utgöra det verkställande organet och hava att ansvara för verkens drift och ekonomi, böra nämligen hava skyldigheten såväl att ombesörja vederbörlig fysikalisk-kemisk och bakteriologisk undersökning som ock att vidtaga erforderliga åtgärder, då fel uppstå i vattenledningsverket. Det är också att märka, att åtminstone de större städerna kunna förväntas komma att fortfarande utföra flera vattenundersökningar än vad författningen fordrar, och då böra givetvis överenskommelser med laboratoriet ske med vattenledningsverket som beställare. Därmed sättas icke hälsovårdsnämnderna ur funktion utan bibehålla oförminskat sin *kontrollerande* ställning med rätt och skyldighet att ingripa när förhållandena så kräva.

De allmänna vattenledningar, å vilka de föreslagna kontrollbestämmelserna äro avsedda att tillämpas, tillhöra i allmänhet vederbörande kommuner. Folkhälsoinstitutets förslag synes förutsätta, att kommunerna genom hälsovårdsnämnderna skola föranstalta om kontroll av vattnet och svara för de med kontrollen förenade kostnaderna. Det torde dock vara mera naturligt, att hälsovårdsnämndernas uppgift, såsom ock i flera remissyttranden förordats, begränsas till övervakning av kontrollen. Vattenverksanläggningarnas ägare få då själva draga försorg om att kontroll utföres i stadgad omfattning och på föreskrivet sätt samt gälda uppkommande kontrollkostnader. Är kommun ägare av vattenverksanläggning, ligger det närmast till hands, att kontrolluppgifterna åvila det kommunala organ, som handhar vattenverkets skötsel. Hinder torde dock ej föreligga för hälsovårdsnämnden att åtaga sig uppdrag att helt eller delvis ombesörja kontrollen. Är vattenverket däremot i enskild ägo, utövar kommunen genom hälsovårdsnämnden allenast en övervakande uppgift. Jämväl såvitt angår driften av vattenverk bör hälsovårdsnämnds uppgift vara begränsad till övervakning. Den föreslagna bestämmelsen att nämnden ofördröjligen skall vidtaga åtgärder för avhjäl-

*Departements-
chefen.*

pande av fel, som uppstått i vattenverk, har därför i departementsförslaget ersatts med en föreskrift, att nämnden har att ägna tillsyn åt utrustningen och skötseln av vattenverk, samt att, då brist uppstår, som menligt inverkar på beskaffenheten av vattnet, nämnden skall förelägga vederbörande att vidtaga för bristens avhjälpande tjänliga åtgärder, såvida dessa icke medföra oskäligen kostnader. Sådant föreläggande kan enligt departementsförslaget förenas med vitespåföljd. Frågan huruvida ett visst kostnadsbelopp är oskäligt eller ej bör uppenbarligen bedömas med hänsyn till beskaffenheten av det vatten, som tillhandahålles genom vattenverket i dess föreliggande skick, och de förbättringar härutinnan, som kunna vinnas genom de ifrågasatta åtgärderna.

De fysikalisk-kemiska undersökningarna.

Institutets förslag.

Enligt institutets kungörelseförslag skall vatten, som distribueras i vattenledning, ävensom, där vattnet undergått rening, råvattnet underkastas fysikalisk-kemisk undersökning en gång varje kalenderår och därutöver så snart anledning förekommer till antagande, att råvattnet eller det därav beredda vattnet undergått förändring, varigenom det blivit mindre lämpligt för sitt ändamål (2 §). Medicinalstyrelsen äger medgiva, att längre tid än ett år men ej mer än tre år må förflyta mellan varje undersökning (4 §). Undersökning må utföras av statens institut för folkhälsan, statens lantbrukskemiska kontrollanstalt och de med statsmedel understödda lokala lantbrukskemiska kontrollstationerna ävensom av den, som efter att hava blivit av medicinalstyrelsen förklarad därtill behörig, erhållit vederbörande länsstyrelses förordnande därtill (3 §).

Beträffande kompetensen hos dem, vilka skola utföra de fysikalisk-kemiska undersökningarna, anföres, att det bör erfordras, att vederbörande avlagt filosofie kandidatexamen med minst betyget med beröm godkänd i kemi eller apotekarexamen eller utexaminerats från fackskola för kemisk teknologi vid teknisk högskola eller ock visat sig hava motsvarande kunskaper i kemi samt att han dessutom tjänstgjort minst tre månader vid större vattenlaboratorium eller sex månader vid lantbrukskemisk kontrollstation.

Rörande den fysikalisk-kemiska undersökningen av vattnet anföres i övrigt i institutets utredning bl. a.:

Vid regelbundet återkommande fysikalisk-kemisk undersökning böra följande bestämningar göras, nämligen av vattnets färg, grumlighet, lukt och smak, vätejonkoncentration, dess halt av aggressiv kolsyra, klorjon, ammoniak, nitrat, nitrit, järn, mangan, indunstningsåterstod och eldfasta ämnen samt dess biokemiska syreförbrukning, syreförbrukning med permanganat, totalhårdhet och karbonathårdhet. Dessa undersökningar böra göras regelbundet en gång årligen, varvid såväl råvatten som renvatten skola undersökas. Vid tillfällen då vattnet kan misstänkas vara av väsentligen försämrad kvalitet, t. ex. vid snösmältningen, under perioder då industri utsläpper avloppsvatten i vattentakten, vid högvatten etc. bör jämväl undersökning ske.

Om särskild anledning därtill finnes, bör vattnet även undersökas på förekomsten av andra ämnen än dem som här ovan uppräknats. Sådana ämnen äro t. ex. bly, koppar, zink, fluor, aluminium samt organiska och oorganiska ämnen av alla slag, som kunna utsläppas i recipienten genom industriavlopp.

Om ett samhälle med grundvattentäkt under minst tre på varandra följande undersökningar kunnat visa, att vattnet är av hygieniskt oklanderlig beskaffenhet, och om inga större risker finnas för vattentäktens förorening, bör medicinalstyrelsen kunna på därom gjord framställning föreskriva, att fysikalisk-kemisk undersökning kan få göras blott vart annat eller vart tredje år. Dock bör även i sådant fall undersökning verkställas, om grundad anledning finnes till antagande, att vattnets beskaffenhet försämrats eller väsentligen förändrats.

Några bestämda kemiska förfaringssätt för de olika analyserna torde åtminstone för närvarande icke böra föreskrivas. Enligt vad som inhämtats, arbeta sedan ett par år tvenne enskilda kommittéer, den ena tillsatt av kemist-samfundet och den andra av svenska kommunal-tekniska föreningen, med frågor rörande standardisering av undersökningsmetoder på detta område. Kommittéernas resultat beträffande kemiska analysmetoder föreligga ännu icke. Det bör alltså åtminstone för den närmaste framtiden överlämnas åt den enskilde undersökaren att välja den analysmetod, som synes honom mest lämplig, dock bör han i sitt utlåtande angiva, vilken metod som i varje särskilt fall kommit till användning.

Yttranden.

I det övervägande antalet remissyttranden har någon invändning icke rests mot att fysikalisk-kemisk undersökning föreskrives skola ske med de tidsmellanrum, som av institutet föreslagits. I enstaka yttranden göres emellertid gällande, att dylik undersökning icke behövde ske regelbundet utan endast för särskilda fall. I denna riktning uttala sig sålunda *stadfullmäktige i Möln-dal*, *municipalfullmäktige i Kramfors* och *kommunalfullmäktige i Älvkarleby*.

Vad angår bestämmelserna om behörighet att utföra fysikalisk-kemisk undersökning ifrågasätta *länsstyrelsen i Malmöhus län* och *svenska kommunal-tekniska föreningen*, huruvida för rätt att utföra undersökningar bör krävas något förordnande av länsstyrelsen. Det framhålles, att om länsstyrelsens prövning skall inskränka sig till ett konstaterande av att vederbörande sökande är av medicinalstyrelsen förklarad behörig, förordnandet knappast synes fylla något praktiskt ändamål.

Svenska kommunal-tekniska föreningen framhåller vidare vikten av att ansvaret för vattenundersökningarnas riktiga utförande komme att obesuret vila på laboratorieföreståndaren vid vattenverket samt anför fortsättningsvis:

Sålunda bör för erhållande av en säker och oklanderlig provtagning denna företagas av person, som utses av laboratorieföreståndaren och som av honom erhållit erforderlig undervisning i förfarandet vid provtagning. Detta motsvarar bl. a. det arbetsätt, som tillämpas vid annan officiell provtagning av varor, i vilket fall av laboratorieföreståndaren utsedda särskilda provtagare på olika platser uttaga prov på dessa varor för vidarebefordran till laboratoriet. För de större samhällena bör därvid laboratorieföreståndaren i allmänhet utse hälsovårdsinspektörerna eller motsvarande tjänstemän. I mindre

samhällen, där dylika tjänster saknas, kan det däremot vara nödvändigt använda annan lämplig person. I varje fall synes provtagaren böra erhålla instruktioner av och i provtagningshänseende stå under laboratorieföreståndarens ledning, enär denne bör vara helt ansvarig för såväl provets tagande som analyseringen av detsamma. Genom denna arbetsordning bortfaller också helt en annars möjligen framställd anmärkning, att vattenledningsverket såsom ansvarigt för renvattnets beskaffenhet icke bör ombestyra kontrollen. Verket kan nämligen, om provtagningen sker på ovan angivet sätt, icke öva något inflytande på resultatet av verkställda kontrollprov.

Departements-
chefen.

Då de föreslagna bestämmelserna om tidsintervallerna mellan de fysikalisk-kemiska vattenundersökningarna lämna tillfälle till anpassning efter de speciella förhållanden, som kunna råda, samt huvudregeln om undersökning en gång årligen i och för sig synes lämpligt avpassad och torde medföra en allenast obetydlig kostnadsbelastning för vederbörande vattenverksägare, hava nämnda bestämmelser upptagits i departementsförslaget i sakligt oförändrad form.

Behörighet att utföra fysikalisk-kemisk undersökning skall enligt folkhälsoinstitutets kungörelseförslag tillkomma dels vissa statliga eller statsunderstödda inrättningar, nämligen statens institut för folkhälsan, statens lantbrukskemiska kontrollanstalt och de statsunderstödda lokala lantbrukskemiska kontrollstationerna, dels ock i viss angiven ordning behörighetsförklarade personer.

I fråga om statens lantbrukskemiska kontrollanstalt har vid anstaltens inrättande såsom undantagslös princip hävdats, att dess analysverksamhet skall vara begränsad att avse jordbruket och dess binäringar (se Kungl. Maj:ts prop. nr 211/1938 sid. 38). Denna princip har ock kommit till uttryck i den för anstalten utfärdade instruktionen (sv. förf. saml. nr 166/1939). Med hänsyn härtill har i departementsförslaget anstalten icke upptagits såsom behörig att utföra nu ifrågavarande undersökningar.

Beträffande de lokala analysstationerna gäller, att deras arbetsuppgifter i första hand böra avse jordbruket och dess binäringar men att de, i den mån Kungl. Maj:t det medgiver, äga mottaga andra analysuppdrag (2 § kungörelsen den 15 juni 1939, nr 420). Det synes mig därför lämpligast, att frågan huruvida kontrollstationerna äga utföra fysikalisk-kemiska vattenundersökningar får prövas i den ordning 2 § nyssnämnda kungörelse förutsätter. I den mån Kungl. Maj:t därvid finner, att hänsynen till jordbruksanalysernas behöriga verkställande medgiver, att kontrollstationerna befatta sig jämväl med vattenundersökningar av det slag, varom nu är fråga, möter ur kompetenssynpunkt uppenbarligen icke några hinder härför. Av nu anförda skäl kunna enligt departementsförslaget de lokala kontrollstationerna utföra fysikalisk-kemiska undersökningar allenast i den mån å anstalten tjänstgörande person förklarats behörig utföra sådan undersökning.

Enligt departementsförslaget skall medicinalstyrelsen äga meddela behörighetsförklaring för utförande av fysikalisk-kemisk undersökning. Härutinnan överensstämmer departementsförslaget sålunda med folkhälsoinstitutets

förslag. Däremot har den ifrågasatta bestämmelsen att för dylik behörighet erfordrades jämväl förordnande av länsstyrelsen icke medtagits.

I fråga om ersättning för utförande av fysikalisk-kemisk undersökning samt kompetensen hos dem, som skola bliva behöriga att utföra undersökningarna, hänvisas till vad härom kommer att anföras i samband med behandlingen av de bakteriologiska undersökningarna.

De bakteriologiska undersökningarna.

Institutets förslag.

Enligt institutets kungörelseförslag skall vatten, varå kungörelsen är tillämplig, en gång i veckan underkastas bakteriologisk undersökning. Därest vattnet undergått rening, skall tillhörande råvatten minst fyra gånger årligen underkastas sådan undersökning (5 § första stycket). Visas vid undersökningen, att vattnet är mindre tjänligt för sitt ändamål, skall, såvida vattnet alltjämt tillhandahålles i ledningen, bakteriologisk undersökning dagligen göras, intill dess vattnet vid minst tre på varandra följande undersökningar visats vara tjänligt för sitt ändamål (5 § andra stycket). Medicinalstyrelsen äger medgiva, att längre tidsperioder än de förut nämnda må förflyta mellan varje bakteriologisk undersökning av vatten och tillhörande råvatten. Sådant medgivande må endast gälla tills vidare och för varje gång högst för en period av tre år (6 § första stycket). Visas vid bakteriologisk undersökning, att i vattenledning tillhandahållet vatten får anses mindre tjänligt eller otjänligt för sitt ändamål, skall medicinalstyrelsen genast återkalla dylikt medgivande (6 § andra stycket). Bakteriologisk undersökning må utföras av statens institut för folkhälsan, av statens bakteriologiska laboratorium samt av den, som, efter att hava av statens institut för folkhälsan förklarats därtill behörig, erhållit vederbörande länsstyrelses förordnande därtill (7 §).

Av motiveringen till kungörelsen framgår, att det medicinalstyrelsen i 6 § första stycket lämnade bemyndigandet att medgiva undantag avsetts särskilt för sådana samhällen, som använda grundvatten. Det anföres, att när ett dylikt samhälle med en längre serie bakteriologiska undersökningar kan visa, att vattnet städse varit oklanderligt, samt de hygieniska förhållandena vid vattentäkten och dess omgivning därjämte äro utan anmärkning, medicinalstyrelsen skulle kunna medgiva, att undersökning gjordes blott en gång i månaden eller ännu mera sällan, t. ex. några gånger årligen vid tillfällen då vattentäkten löpte den största risken att förorenas, såsom vid snösmältningen, vid perioder av långvarig torra eller ihållande regn.

Institutets utredning innehåller icke några beräkningar av kostnaderna för verkställande av bakteriologiska undersökningar i enlighet med institutets förslag. Såsom allmänt omdöme framhålles dock, att de utgifter, som vattenundersökningarna krävde, icke kunde anses stora i betraktande av värdet av det skydd, som därmed skänktes samhällets medlemmar. Det framhålles vidare, att de av Kungl. Maj:t för institutet för folkhälsan fastställda taxorna

för vattenundersökningar, vilka taxor finge betraktas som relativt låga, sannolikt komme att bliva normerande för motsvarande undersökningar även på annat håll.

Enligt utredningen torde ett tämligen stort antal vattenundersökningar komma att utföras å institutets vattenlaboratorium samt å statens bakteriologiska laboratorium. Större och medelstora städer borde lämpligen själva inrätta laboratorier för vattenundersökningar, där sådana icke redan funnes. På sina håll torde det vara möjligt att tillgodose behovet av dylika laboratorier genom utvidgning av redan befintliga mjölklaboratorier. På dessa kommunala vattenlaboratorier skulle även kunna undersökas de vattenprov, som kunde komma från mindre städer, köpingar och municipalsamhällen i laboratoriets omgivning.

Beträffande kompetensen hos dem, vilka skola utföra de bakteriologiska undersökningarna, anföres, att en teoretisk och praktisk utbildning i bakteriologi samt en tids tjänstgöring vid något större vattenlaboratorium, som fått sig undervisning anförtrodd, torde vara oundgängligen nödvändiga. För en läkare eller veterinär, som förut sysslat med bakteriologi, torde tjänstgöring under förslagsvis en månad vid ett sådant vattenlaboratorium vara tillfyllest. För personer utan bakteriologisk förkunskap torde längre tid få anses behövlig. Närmare bestämmelser om förvärvande av kompetens skola enligt 9 § i kungörelseförslaget meddelas av statens institut för folkhälsan.

Yttranden.

Frågan huru ofta bakteriologiska undersökningar böra utföras har berörts i det stora flertalet remissyttranden, och ändringsförslag i mer eller mindre utformat skick hava därvid framkommit. Dessa ändringsförslag gå ut på beredande av vissa lättnader i de av folkhälsoinstitutet föreslagna föreskrifterna.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län ifrågasätter sålunda, om icke bestämmelsen, att vattnet skulle bakteriologiskt undersökas en gång i veckan, vore alltför rigorös samt fortsätter:

Obligatorisk undersökning två gånger i månaden torde vara tillräcklig under förutsättning att medicinalstyrelsen erhåller befogenhet att för vissa samhällen föreskriva tätare undersökningar. En sådan bestämmelse skulle sannolikt verka smidigare än den föreslagna föreskriften om veckoundersökning med rätt för medicinalstyrelsen att bevilja dispens. Av kommunernas uttalanden att döma skulle medicinalstyrelsen komma att bliva överlupen av dispensansökningar. Kommunerna synas framför allt befara, att de komma att åsamkas dryga kostnader genom den täta kontrollen. Länsstyrelsen förutsätter givetvis, att medicinalstyrelsens dispensbefogenhet alltjämt bibehålles.

Svenska teknologföreningen anser det icke lämpligt att fastställa någon generell provtagningsfrekvens, enär vattenverken vore synnerligen olika med hänsyn till de med dem förenade riskerna. Provtagning en gång i veckan vore ej tillfyllest såsom driftskontroll vid vissa vattenverk, under det att den måste anses vara alldeles för stor för det stora flertalet vattenverk, som ut-

gjordes av mindre grundvattenverk. Föreskriften om att större respektive mindre provtagningsfrekvens än en gång i veckan skulle kunna föreskrivas kunde förutses leda till att provtagningsfrekvensen i varje särskilt fall bleve bestämd med hänsyn till de hygieniska risker, som kunde anses föreligga. En generellt föreskriven provtagningsfrekvens saknade under sådana förhållanden praktisk betydelse. Lämpligare anser föreningen vara att företaga en indelning av vattenverken i riskklasser, förslagsvis tre eller högst fyra, med för varje klass föreskriven lämplig provtagningsfrekvens. Till grund för en dylik indelning borde ligga anläggningarnas storlek, vattentäkternas beskaffenhet och reningsförfarandena. Det vore, framhåller föreningen slutligen, anledning förmoda, att den genom riskklassindelningen genomförda differentieringen av vattenverken komme att inverka i förmånlig riktning på val av vattentäkt och reningsförfarande vid nyanläggningar eller utvidgningar.

Svenska kommunal-tekniska föreningen påpekar, att fordringarna på vattenkontrollen böra vara beroende av verkets omslutning. Lika naturligt som det vore, att Stockholms och Göteborgs vattenledningsvatten kontrollerades varje dag i bakteriologiskt hänseende, lika naturligt vore det, säger föreningen, att denna kontroll bleve mera sällan förekommande ju mindre antalet personer vore som toge sitt vatten från vattenverket. Föreningen funne det i anslutning härtill lämpligt att uppdelade vattenverken i två kategorier, den ena omfattande verk, som distribuerade vatten till minst 4,000 personer, den andra övriga vattenverk med ett distributionsområde, omfattande minst 1,000 personer. Föreningen ansåge ytterligare en kategoriklyvning nödvändig, nämligen med hänsyn till råvattnets ursprung. Då man approximativt kunde räkna med cirka 100 ytvatten- och 150 grundvattentäkter, komme enligt föreningen de i 6 § intagna undantagsbestämmelserna att få användas i flertalet fall, vilket vore mindre lämpligt. Detta kunde undvikas, om i kungörelsen särskilda bestämmelser infördes för undersökning av grundvatten. Därvid vore att iakttaga, att i fråga om grundvatten rening av vattnet nästan undantagslöst skedde för minskande av hårdhetsgrad eller järnhalt, varför en bakteriologisk undersökning av såväl råvatten som renvatten vanligen vore överflödig. I anslutning till det sagda föreslår föreningen, att renvattnet skall underkastas bakteriologisk undersökning minst en gång i veckan vid vattenverk med ytvattentäkt för distribution av vatten till minst 4,000 personer, minst en gång i månaden såväl vid övriga verk med ytvattentäkt som ock vid vattenverk med grundvattentäkt för distribution av vatten till minst 4,000 personer samt minst en gång i kvartalet vid vattenverk med grundvattentäkt för distribution av vatten till mindre än 4,000 personer, att råvattnet skall underkastas bakteriologisk undersökning minst fyra gånger årligen vid vattenverk med ytvattentäkt för distribution av vatten till minst 4,000 personer, minst två gånger årligen vid övriga verk med ytvattentäkt samt minst en gång årligen vid verk med grundvattentäkt, där vattnet undergår rening, samt att i fall då den bakteriologiska undersökningen giver mindre tillfredsställande resultat beträffande vattnets användbarhet såsom hushållsvatten, två kontrollprov med ett dygns mellanrum omedelbart skola tagas och, om

även dessa prov visa, att vattnet är otjänligt för sitt ändamål, bakteriologiska undersökningar därefter dagligen skola göras, intill dess vattnet vid minst två på varandra följande undersökningar visats vara tjänligt för sitt ändamål: erinras må i detta sammanhang om att vattenverk, som tillhandahålla vatten till mindre än 1,000 personer, enligt föreningens mening böra vara helt frigtagna från kontroll. Till jämförelse mellan det förfarande, som föreningen sålunda föreslår för det fall, att företagen undersökning utvisar, att vattnet icke är av tillfredsställande beskaffenhet, och vad folkhälsoinstitutet för sådan händelse föreslagit anföres i remissyttrandet:

I detta sammanhang anser sig föreningen böra påpeka, hurusom ett mindre tillfredsställande undersökningsresultat, vilket i och för sig icke behöver betyda, att vattnet är otjänligt för hushållsbruk, kan föranleda ganska kostsamma kontrollundersökningar, om förslaget till kungörelse strikt skulle följäs. Om sålunda resultatet av undersökningen kan komma vattenverksföreståndaren till del först fyra dagar efter provtagningen, blir följden av bestämelsen den, att icke mindre än sex kontrollprov måste tagas, även om vattnets beskaffenhet endast rent tillfälligt hade försämrats och sålunda redan de tre första kontrollproven gävo gynnsamt resultat. Även vid kortare undersökningstid blir antalet kontrollprov onödigt stort. Det synes därför föreningen riktigare, att vid dåligt utfall av undersökningsresultatet med en dags mellanrum två kontrollprov skola tagas. Skulle resultatet därvid fortfarande bliva dåligt, skola prov dagligen tagas, till dess vattnet vid minst två på varandra följande bakteriologiska undersökningar visat tillfredsställande beskaffenhet.

Hälsovårdsnämnden i Borås — vars yttrande bifogats det av stadsfullmäktige i staden avgivna yttrandet — påpekar, att i de av folkhälsoinstitutet omnämnda fallen av vattenepidemier man praktiskt taget alltid varit i förväg medveten om vattnets mindre goda beskaffenhet. Av nämnda förhållande framginge enligt nämndens mening, att det för närvarande rådande systemet med hälsovårdsnämnderna och tjänsteläkare som övervakare av vattenkontrollen fungerat effektivt i den mån det gällt att bedöma vattnets beskaffenhet. Detta vore fallet, oaktat det icke varit obligatoriskt att utföra ett visst antal bakteriologiska analyser per år. Felet hade närmast varit att söka i bristande kontroll av vattenverkens skötsel. Nämnden framhåller vidare, att det råvatten (yt- eller grundvatten), som i Sverige stode till förfogande för vattenverken, i regel vore av god beskaffenhet. På grund därav och med hänsyn jämväl till att ett med moderna reningsanordningar utrustat och väl skött vattenverk kunde även av ett synnerligen otillfredsställande råvatten lämna ett absolut oklanderligt renvatten, ansåge nämnden det ej rimligt med en generell fordran på bakteriologisk undersökning av renvatten minst en gång i veckan. Nämnden föresloge i stället, att tiden mellan två undersökningar fastställdes till en månad. Då omständigheterna påkallade särskild försiktighet, hade hälsovårdsmyndigheterna givetvis att ålägga vederbörande att med kortare tids mellanrum låta utföra bakteriologiska undersökningar. För bedömning av vattenreningsanordningarnas effekt vore det, enligt vad nämnden slutligen framhåller, önskvärt, att rå- och

renvatten samtidigt underkastades bakteriologisk undersökning. Även råvattnet borde alltså undersökas en gång i månaden.

Ett stort antal kommunalmyndigheter har framkommit med olika långt gående förslag om utsträckning av tidsperioderna mellan de bakteriologiska undersökningarna. Därvid har även gjorts gällande, att särskilda skäl att förlänga dessa perioder föreläge i vissa uppgivna fall, såsom då fråga vore om grundvatten, då vattenverket hade ringa omslutning, då ingen eller ringa bebyggelse funnes i omgivningarna till det vattendrag, från vilket vattnet hämtades, m. m. Anledning torde icke föreligga att utförligt redogöra för de olika i detta avseende intagna ståndpunkterna.

I några yttranden har frågan om storleken av kostnaderna för de föreslagna undersökningarna upptagits till behandling. I en del fall har detta skett allenast i den formen, att såsom motivering för framställt förslag om mindre antal undersökningar än enligt folkhälsoinstitutets förslag anförts, att kostnaderna bleve alltför betungande. Av naturliga skäl har denna hänvisning till kostnadsfrågans betydelse främst gjorts av representanter för mindre samhällen.

Ett påpekande av kostnadssynpunkterna göres i det av *svenska stadsförbundet* avgivna yttrandet, i vilket anføres:

Frågans ekonomiska innebörd är mycket ofullständigt belyst i förslaget. Där talas om »billiga taxor», vilkas verkliga innebörd dock ej alls klargöres. Då kompetensen för kontrollanterna skall först senare fastställas men denna givetvis är av avgörande betydelse för kostnaden, möta väl svårigheter för kostnadsfrågornas klarläggande i förväg. Men framför allt med hänsyn till nu rådande ekonomiska förhållanden synes det oundgängligt, att förslagets antagande föregås av verkliga försök att så långt möjligt beräkna kostnaderna.

Svenska kommunal-tekniska föreningen företager i sitt yttrande en närmare beräkning av de kostnader, som skulle uppkomma vid ett genomförande av förslaget. Föreningen yttrar:

Kostnaderna för nu ifrågavarande bakteriologiska undersökningar torde i allmänhet belöpa sig på 10 à 20 kronor per vattenprov. Därtill komma kostnader för provtagning, inpackning i isemballage, frakter, flasksterilisering m. m. I medeltal torde man få räkna med en utgift av cirka 15 kronor per vattenprov. Priset å den fysikalisk-kemiska analysen torde vara något högre men förutsättes här approximativt hava samma storlek. Ett vattenledningsverk med ytvattentäkt skulle sålunda, om proven skola, såsom i utredningen anges, tagas en gång i veckan, hava att räkna med 56 bakteriologiska och tre fysikalisk-kemiska prov per år med en kostnad av cirka 900 kronor. För ett vattenledningsverk med grundvattentäkt bliva motsvarande värden, om i utredningen förutsatta tidsintervall om en månad tillämpas, normalt 14 bakteriologiska och två fysikalisk-kemiska prov samt 240 kronor, allt per år räknat. Den föreslagna kontrollen kan sålunda med stöd av den i utredningen meddelade statistiken beräknas komma att medföra en årlig utgift för städerna av cirka 70,000 kronor och för köpingar och municipalsamhällen, om bestämmelserna skulle utan inskränkning gälla även för dem, av cirka 56,000 kronor. De sammanlagda utgifterna skulle sålunda belöpa sig på cirka 126,000 kronor.

För ett mindre samhälle kan detta bliva mycket betungande. Sålunda torde bruttoinkomsten för ett vattenledningsverk i ett samhälle med 1,500 konsumenter vara cirka 18,000 kronor. Erhåller detta samhälle sitt vattenledningsverk från ytvattentäkt, ökas genom kontrollen utgifterna med 900 kronor, vilket med hänsyn till dessa verks många gånger svaga ekonomiska ställning torde föranleda allvarliga svårigheter.

Efter redogörelse för det förslag om inskränkning av antalet bakteriologiska undersökningar, som föreningen förordar för vattenledningsverk, som distribuera vatten till mindre än 4,000 personer, anför föreningen, att för dessa verks del förslaget skulle medföra en minskning av kostnaderna till praktiskt taget en tredjedel av de förut angivna beloppen. Denna utgift, cirka 300 kronor vid ytvatten- och 90 kronor vid grundvattentäkt, torde enligt föreningens mening vara överkomlig och även giva betryggande säkerhet för konsumenterna. Därigenom skulle också de sammanlagda utgifterna för kontrollen av vattnet inom städer, köpingar och municipalsamhällen minskas till i runt tal 90,000 kronor per år.

I några remissyttranden från kommunala myndigheter förekomma beräkningar över kostnaderna för den föreslagna kontrollen. *Stadsfullmäktige i Uppsala* upplysa, att om undersökningarna utföras i den omfattning, som föreslagits, stadens kostnader torde komma att uppgå till approximativt 1,200—1,500 kronor om året. Enligt *stadsfullmäktige i Hälsingborg* torde den föreslagna kontrollen för nämnda stad innebära en kostnadsökning av cirka 1,000 kronor per år. *Drätselkammaren i Lysekil* anför i denna fråga:

Ehuru noggrann kontroll av dricksvattnet givetvis alltid bör eftersträvas, vill drätselkammaren för Lysekils vidkommande ifrågasätta, om vattenundersökningar med hänsyn till kostnaden behöva företagas så ofta som en gång i veckan. För varje undersökning av råvatten erlägger staden för närvarande ett arvode av 20 kronor samt för undersökning av renat vatten 40 kronor. Enligt förslaget skall råvatten underkastas bakteriologisk undersökning fyra gånger och fysikalisk-kemisk undersökning en gång årligen samt det filtrerade vattnet bakteriologiskt undersökas 52 gånger per år. Då staden har tvenne vattenområden, äro 10 undersökningar av råvattnet erforderliga. Efter nuvarande taxa skulle de av institutet föreslagna undersökningarna således draga en kostnad av 2,280 kronor för staden. Det torde icke vara rimligt att ålägga en stad av Lysekils storlek en så betydande kostnad för ifrågasatt kontroll.

Vad angår behörigheten att utföra bakteriologiska undersökningar har i flera remissyttranden anmärkning riktats mot att enligt kungörelseförslaget statens institut för folkhälsan skulle meddela behörighetsförklaring i fråga om utförandet av bakteriologisk undersökning. I stället hemställes, att denna befogenhet må, i likhet med vad enligt kungörelseförslaget gäller fysikalisk-kemisk undersökning, lämnas medicinalstyrelsen. Nu angivna ståndpunkt kommer sålunda till uttryck i remissyttrandena av *medicinalstyrelsen, föreståndaren för statens bakteriologiska laboratorium och hälsovårdsnämnden i Stockholm* — vilkas yttranden inhämtats av medicinalstyrelsen — *stadsfullmäktige i Stockholm, länsstyrelsen i*

Göteborgs och Bohus län, stadsfullmäktige i Göteborg, svenska stadsförbundet och svenska teknologföreningen.

De erinringar, vilka framställts mot att länsstyrelses förordnande skulle erfordras för vinnande av behörighet att utföra fysikalisk-kemisk undersökning gälla jämväl den föreslagna likartade anordningen beträffande bakteriologisk undersökning.

De närmare föreskrifter rörande förvärvande av kompetens för vattenundersökningar, vilka i kungörelseförslaget förutsättas skola meddelas av statens institut för folkhälsan, böra enligt uttalande i flera remissyttranden i stället meddelas av medicinalstyrelsen.

Kompetensfrågan beröres ock i *svenska teknologföreningens* yttrande. Föreningen anför:

Vid vattenverken förekommer redan nu i stor omfattning lokal driftskontroll. Denna utföres i allmänhet av vattenledningsverken själva — vid de mindre verken av personal med lägre utbildning — av kemiska stationer eller andra på ifrågavarande ort befintliga laboratorier. På så sätt kan för rimlig kostnad en fortlöpande såväl fysikalisk-kemisk som bakteriologisk kontroll erhållas. Det är att befara, att denna lokala driftskontroll i betydlig utsträckning kommer att nedläggas, om de i utredningen framförda förslagen antagas. Genomförandet av dessa skulle nämligen i ganska stor utsträckning föra till en centralisering av den hygieniska kontrollen till vissa statliga myndigheter, huvudsakligen förlagda i Stockholm. Mot en sådan utveckling måste allvarliga invändningar resas. En på så sätt genomförd övervakning kan säkerligen icke lika snabbt och effektivt förhindra spridning av smitta genom vattenledningsvatten som kontroll, utförd av kompetent, ansvarig lokal myndighet. Om möjligt bör provtagningen utföras av samma person som handhar undersökningen, varvid ingående kännedom om de lokala förhållandena är av synnerligen stor vikt. För övervakning av rörnätet är även lokalkännedom i högsta grad önskvärd. Vidare utgör all transport av såväl bakteriologiska som kemiska vattenprov ett mycket ömtåligt problem med hänsyn till de förändringar i vattenbeskaffenheten, som därvid kunna uppkomma. Härtill komma kostnaderna för provens försändande. En helt genomförd decentralisering, varvid undersökningarna lämpligen utföras vid exempelvis vattenverkets eget laboratorium, ortens apotek eller annat närbeläget laboratorium, bör enligt föreningens mening eftersträvas. För en sådan lokalt genomförd kontroll skulle lämpligen kunna föreskrivas, att resultaten av undersökningarna skulle snarast möjligt tillställas vederbörande tjänsteläkare.

Enligt föreningens mening skulle en inspektion, utförd av statlig myndighet genom uttagning av prov vid tillfällen, som ej i förväg tillkännagivas, kunna bliva av största värde. Tillvaron av en dylik inspektionsverksamhet skulle därjämte bidra till att den lokala driftskontrollen bleve på rätt sätt genomförd.

Det är naturligt, om de hälsovårdande myndigheterna icke anse det lämpligt, att de obligatoriska proven undersökas av vem som helst, och föreningen är medveten om vikten av viss kompetens hos den för undersökningarnas riktiga utförande ansvariga personalen. Såsom redan frambållits anser föreningen dock av många skäl, att de föreslagna kompetensfordringarna icke böra föreskrivas för de personer, som skola utföra de fortlöpande undersökningarna. Emellertid äro vissa minimifordringar i fråga om kompetensen hos dessa önskvärda, men föreskrifterna böra ej vara strängare än att kom-

petensen kan förvärfvas av den nu verksamma undersökningspersonalen, vilken oftast saknar fackskoleunderbyggnad. Efter amerikanskt mönster borde en några veckors kurs kunna inrättas vid exempelvis statens institut för folkhälsan, där sådan personal kunde erhålla utbildning. Man bör enligt föreningens mening söka undvika att förläna de hygieniska vattenundersökningarna en exklusiv karaktär; snarare bör en popularisering eftersträvas, eftersom en allmännare kännedom om dessa frågor är synnerligen önskvärd bl. a. av psykologiska skäl.

Departements-
chefen.

De bestämmelser, vilka såväl folkhälsoinstitutets förslag som departementsförslaget innehålla rörande den utsträckning, i vilken föreskrifterna om vattenundersökningar skola äga tillämpning, utgå från den uppfattningen, att behovet av kontroll å ett vattenverk, som kan antagas betjäna ett större antal personer, gör sig starkare gällande än då fråga är om dricksvatten, som tillhandahålles i ett vattenverk med mindre omslutning eller i en brunn, som tillgodoser behovet av dricksvatten allenast för visst hushåll. Denna synpunkt gör sig emellertid också gällande inom författningens tillämpningsområde. Det ligger sålunda nära till hands att låta vattenkontrollen bliva mindre ofta förekommande, då vattenverkets omslutning, ehuru ej så ringa, att kontrollen kan undvaras, dock är avsevärt mindre än vid andra vattenverk.

Ett behov av en differentiering av undersökningsfrekvensen uppstår även av andra skäl. I ett fall kan vattentäkten till beskaffenhet och läge vara sådan, att man kan befara, att vattnet lätt blir förorenat. I ett annat fall kan förhållandet vara det motsatta.

Ehuru behovet av vattenkontroll sålunda är olika i de skilda fallen, innehåller folkhälsoinstitutets kungörelseförslag i 5 § den bestämmelsen, att i fråga om samtliga vattenverk, som äro underkastade kontroll, bakteriologisk undersökning av vattnet skall ske en gång i veckan. Behovet av differentiering av undersökningsfrekvensen har dock icke förbisetts i utredningen, men det har ansetts bliva tillräckligt beaktat därigenom, att medicinalstyrelsen i 6 § kungörelseförslaget bemyndigats medgiva, att längre tidsperioder än de i 5 § stadgade finge förflyta mellan varje bakteriologisk undersökning av vatten. Det har i utredningen angivits, att det särskilt för sådana samhällen, som använde grundvatten, kunde föreligga anledning att lämna sådana medgivanden.

Den skillnad, som sålunda föreligger i fråga om behovet av vattenkontroll, synes mig emellertid böra komma till uttryck i författningstexten, i den mån en gränsdragning i sådant hänseende kan med någon grad av säkerhet ske på förhand. Detta är fallet i fråga om vattenverk med ytvattentäkt, å ena, och dylika verk med grundvattentäkt, å andra sidan. I departementsförslaget uppställas därför olika regler i dessa båda fall beträffande undersökningsfrekvensen.

Jag har förut nämnt, att även vattenverkets omslutning är en faktor, som icke utan skäl kan göra anspråk på beaktande, då det gäller att bestämma undersökningsfrekvensen. Väl bör detta ej gälla, om kontrollkostnaderna äro av ringa betydelse; på grund härav äro de i departementsförslaget upp-

tagna bestämmelserna om fysikalisk-kemisk undersökning i princip lika för alla vattenverk. I fråga om de bakteriologiska undersökningarna åter kan man enligt min mening — även om kostnaden för varje särskild undersökning endast uppgår till relativt blygsamt belopp — ej bortse från den ekonomiska innebörden av den föreslagna kontrollen.

I svenska kommunal-tekniska föreningens remissyttrande har föreslagits, att vattenverken skulle med hänsyn till omslutningen indelas i två kategorier, den ena omfattande vattenverk, som distribuerade vatten till minst 4,000 personer, och den andra övriga vattenverk, som fölle inom författningens tillämpningsområde.

Att fastställandet av en sådan gräns kan verka godtyckligt och giva anledning till befogad kritik har framhållits redan av 1916 års livsmedelslagstiftningskommitté, som övervägde att efter denna norm bestämma gränsen mellan anläggningar, vilka borde hänföras under kontrollbestämmelserna, och andra, vilka borde undantagas därifrån. Dessa nackdelar, vilka egentligen torde giva sig tillkänna i de fall, då konsumentantalet nära under- eller överstiger 4,000, synas emellertid kunna bli väsentligt eliminerade genom att medicinalstyrelsen, i de fall särskilda omständigheter det påkalla, tager i anspråk den styrelsen givna rätten att medgiva undantag. På grund härav och då anledning ej torde föreligga att frångå förslaget att bestämma gränsen mellan större och mindre vattenverk med hänsyn till om konsumentantalet över- eller understiger 4,000 har nämnda gränsdragning upptagits i departementsförslaget.

Innan jag ingår på frågan, huru ofta de bakteriologiska undersökningarna böra utföras inom vattenverk av olika kategorier, skall kostnadsfrågan något beröras.

Institutets för folkhälsan utredning innehåller icke något närmare uttalande om undersökningskostnaderna. Vad angår de undersökningar, som hittills företagits vid vissa vattenverk, synas av remissvaren att döma kostnaderna för desamma hava betydligt varierat på olika orter.

Det synes mig lämpligt, att ersättningen för bakteriologiska vattenundersökningar — vilka synas mig böra få utföras av statens institut för folkhälsan, av statens bakteriologiska laboratorium eller av den, som förklarats behörig utföra sådan undersökning — utgår enligt taxa, som Kungl. Maj:t torde böra bemyndigas fastställa. På nuvarande stadium torde något mera definitivt uttalande om ersättningarna enligt den sålunda tilltänkta taxan icke kunna göras. Inom statens institut för folkhälsan har emellertid gjorts en preliminär beräkning av taxeesättningarna. Enligt vad institutets föreståndare under hand meddelat har kostnaden för bakteriologisk undersökning, verkställd i enlighet med vad i utredningen förutsattes, beräknats till 15 kronor. Fysikalisk-kemisk undersökning har beräknats draga en kostnad av 30 kronor.

Härutöver måste man räkna med vissa kostnader för provtagning, emballage och frakter samt eventuellt även för flasksterilisering. Å andra sidan kunna vid fortlöpande undersökningar vissa rabatter ifrågakomma. Vidare

är kostnaden för den bakteriologiska undersökningen beräknad med hänsyn till att densamma, såsom folkhälsoinstitutets utredning förutsätter, omfattar såväl colititrering (bestämning av antalet coli-bakterier) som bakterieräkning å gelatin (den för bestämning av totalantalet bakterier föreslagna undersökningsmetoden). Medicinalstyrelsen och föreståndaren för statens bakteriologiska laboratorium hava emellertid framhållit, att bakterieräkning å gelatin kunde inskränkas att ske med vissa längre tids mellanrum och att de däremellan utförda bakteriologiska undersökningarna behövde omfatta endast colititrering. Med hänsyn till ovissheten beträffande samtliga nu nämnda faktorer, vilka för övrigt delvis motväga varandra, lämnas desamma emellertid i det följande ur räkningen.

Enligt folkhälsoinstitutets förslag skola i normala fall verkställas 56 bakteriologiska och 2 fysikalisk-kemiska undersökningar för år. Enligt de förut angivna beräkningsgrunderna skulle kostnaden härför uppgå till 900 kronor. Förutsättning för att kostnaden skall stanna vid detta belopp är emellertid, att samhället icke erhåller vatten från flera vattentäkter eller, därest detta är fallet, att anordningarna äro sådana, att kontroll icke behöver utföras på alla vattentäkterna. Har ett samhälle två vattenområden för sin vattenförsörjning, kunna kostnaderna sålunda komma att väsentligt ökas, i vissa fall fördubblas.

Innan erfarenhet vunnits rörande den nu ifrågasatta kontrollen och dess verkningar i olika avseenden, bör man enligt min mening framgå med en viss försiktighet vid utbyggandet av kontrollen. Skulle det sedermera visa sig, att kontrollen behöver och utan större olägenhet kan göras mera effektiv, böra därav betingade justeringar tagas under övervägande.

I departementsförslaget har antalet bakteriologiska undersökningar, som skola utföras, bestämts på följande sätt. Vid vattenverk med ytvattentäkt skall vattnet bakteriologiskt undersökas en gång i veckan, därest vatten tillhandahålles åt minst 4,000 personer, och eljest en gång i månaden. Vid vattenverk med grundvattentäkt åter skall undersökning ske en gång i månaden i fråga om större vattenverk och en gång var tredje månad vid mindre vattenverk. Undergår vattnet rening, skall dessutom råvattnet vid såväl större som mindre vattenverk undersökas fyra gånger årligen ifråga om ytvattentäkt och en gång varje år beträffande grundvattentäkt. S. k. konstgjort grundvatten, d. v. s. vatten från ytvattentäkt, vilket bragts att passera sandlager eller dylikt, bör i förevarande hänseende likställas med ytvatten. Men givetvis kan medicinalstyrelsen med hänsyn till effektiviteten av den vidtagna anordningen finna anledning medgiva lindring av de för regelfallen uppställda kontrollbestämmelserna.

Utgår man från att vattnet i en vattenledning erhålles från en vattentäkt samt att vattnet undergår rening, innebär departementsförslaget, att de årliga kontrollkostnaderna — beräknade enligt förut angivna grunder — uppgå till, för större vattenverk med ytvattentäkt 900 kronor, för mindre vattenverk med ytvattentäkt 300 kronor, för större vattenverk med grundvattentäkt 255 kronor samt för mindre vattenverk med grundvattentäkt 135 kronor.

Departementsförslaget innehåller jämväl, i likhet med folkhälsoinstitutets kungörelseförslag, bestämmelser om att tätare undersökningar skola verkställas i sådana fall, då företagen undersökning visat, att vattnet är mindre tjänligt för sitt ändamål. I så fall skola dagliga undersökningar verkställas, intill dess det kan anses ådagalagt, att vattnet åter är tjänligt för sitt ändamål. Enligt departementsförslaget anses emellertid sistnämnda tidpunkt inträffa, då vattnet vid två — ej såsom enligt folkhälsoinstitutets förslag tre — på varandra följande undersökningar befunnits tillfredsställande. Såsom förut nämnts är det vattenverksägaren, som enligt departementsförslaget har det omedelbara ansvaret för att vattnet blir underkastat undersökning i föreskriven omfattning.

Såsom redan i det föregående antytts äger medicinalstyrelsen jämväl enligt departementsförslaget medgiva, att längre tidsperioder än de såsom regel föreskrivna må förflyta mellan varje bakteriologisk undersökning.

Enligt folkhälsoinstitutets kungörelseförslag skulle behörighet att utföra bakteriologisk undersökning meddelas av institutet. Departementsförslaget tillägger däremot, i enlighet med i flera remissyttranden uttalat önskemål, medicinalstyrelsen denna befogenhet och åvägabringar därmed likställighet i detta avseende mellan de fysikalisk-kemiska och de bakteriologiska undersökningarna. Förslaget att länsstyrelse skall meddela förordnande för den, som förklarats behörig, har icke upptagits i departementsförslaget.

I anledning av vad svenska teknologföreningen anfört i fråga om den kompetens, som bör fordras för att erhålla behörighet att utföra undersökningar, må framhållas, att det med hänsyn till sambandet mellan den ersättning, som utgår för undersökningen, och kompetensen hos dem, som verkställa undersökningarna, synes lämpligt, att det lägges i Kungl. Maj:ts hand att meddela beslut ej blott i taxe- utan även i kompetensfrågan. De synpunkter föreningen framfört om önskvärdheten av en decentralisering av kontrollen torde få övervägas i samband med att slutgiltig ståndpunkt tages till kompetensfrågan.

Specialmotivering.

1 §.

I denna paragraf hava bestämmelserna i 1 och 11 §§ i folkhälsoinstitutets förslag sammanförts.

Rörande det sakliga innehållet av denna paragraf hänvisas till vad i det föregående anförts under rubriken Förordningens tillämpningsområde.

Såsom allmän torde en vattenledning böra anses, om den är anordnad för att tillgodose vattenförsörjningen inom ett samhälle eller ett bostadsområde med ett icke alltför obetydligt antal fastigheter samt rätten att vinna anslutning till ledningen står öppen för varje fastighetsägare inom samhället eller området. Ehuru det i allmänhet är vederbörande kommun, som an-

*Departement-
chejen.*

lägger allmän vattenledning, kunna även på enskilt initiativ tillkomna vattenledningar vara att anse såsom allmänna. Så är fallet, om ett bolag eller en förening bildas för anordnande av vattenledning åt ett samhälles invånare. Den omständigheten att den, som anlägger vattenledning för eget behov, överenskommer med en eller flera av sina grannar om anslutning till ledningen, bör däremot icke i och för sig medföra, att ledningen betraktas såsom allmän.

2 §.

Denna paragraf motsvarar 2 och 4 §§ i folkhälsoinstitutets förslag. För bestämmelserna i paragrafen har redogörelse lämnats under rubriken De fysikalisk-kemiska undersökningarna.

3 §.

Paragrafen motsvarar 5 § första och andra styckena samt 6 § första stycket i folkhälsoinstitutets förslag. Motiveringen för densamma återfinnes i det föregående under rubriken De bakteriologiska undersökningarna.

4 §.

I förevarande paragraf hava upptagits bestämmelser, i huvudsak motsvarande 5 § tredje stycket i folkhälsoinstitutets kungörelseförslag. Enligt nämnda stycke skall hälsovårdsnämnden, då bakteriologisk undersökning giver vid handen, att vatten i vattenledning får anses otjänligt för ändamål, som i 1 § kungörelsen sägs, antingen uppmana samhällets invånare att före användningen koka vattnet eller ock avstänga vattenledningen, där så ske kan.

Departement-
chefen.

Hava företagna vattenundersökningar givit vid handen, att vattnet är otjänligt för sitt ändamål, torde det oftast vara förenat med hälsofara att använda detsamma. Vilka åtgärder, som i sådant fall böra vidtagas till nödig förbättring av vattnet, blir beroende på omständigheterna i det enskilda fallet; i första hand gäller det att konstatera, varifrån felet härrör. De vidare åtgärderna bliva uppenbarligen beroende av var felkällan är att söka.

En annan fråga är, vilka åtgärder som till skydd för konsumenterna skola vidtagas innan vattnets beskaffenhet förbättrats. I folkhälsoinstitutets förslag föreslås, att om bakteriologisk undersökning givit vid handen, att vattnet är otjänligt för sitt ändamål, hälsovårdsnämnden skall antingen uppmana samhällets invånare att före användningen koka vattnet eller också avstänga vattenledningen, där så ske kan.

Uppenbarligen utgör det förstnämnda av dessa båda alternativ den mindre ingripande åtgärden. Den har i departementsförslaget upptagits i form av en rätt för hälsovårdsnämnd att — då vattnet på grund av fel av bakteriologisk art är otjänligt till dryck m. m. och dess användande för nämnda ändamål kan medföra uppenbar hälsofara — förbjuda, att vattnet utan föregående kokning användes för ändamålet.

Omständigheterna kunna vara sådana, att i stället det andra alternativet — avstängandet av vattenledning — måste tillgripas. Uppenbarligen bör emellertid denna utväg anlitas endast i trängande fall och först efter omsorgsfull avvägning av de med åtgärden förenade fördelar och nackdelar. Om det är tekniskt möjligt, bör avstängningen ske så, att vattenförsörjningen för andra ändamål än dem, till vilka hänsyn skall tagas vid vattenkontrollen, icke lider avbräck. Ett särskilt beaktande härvidlag kräver frågan om vattentillgången i händelse av eldsvåda. Det stadgas därför i departementsförslaget, att avstängande må ske allenast i den mån vederbörande brandmyndighet finner avstängandet icke äventyra vattentillgången vid eldsvåda. Hälsovårdsnämndens beslut om avstängande av vattenledning riktar sig enligt departementsförslaget mot vattenverkets ägare i form av ett föreläggande för denne att avstänga tillförseln av vatten för dryck, hushållsändamål m. m.

Förbud eller föreläggande, varom nu nämnts, kan, såsom av 29 och 53 §§ hälsovårdsstadgan framgår, förenas med vite för underlåtenhet att ställa sig förbudet eller föreläggandet till efterrättelse. Enligt 11 § departementsförslaget gälla hälsovårdsnämnds befogenheter enligt hälsovårdsstadgan — alltså jämväl befogenheten att fastställa vite — även inom det område, som regleras av förevarande förordning.

Enligt departementsförslaget är det lagt i hälsovårdsnämnds hand att besluta, huruvida förbud eller föreläggande, varom nu är fråga, bör meddelas.

Föreskrifterna om vidtagande av ifrågavarande åtgärder äro enligt institutets förslag knutna till att otjänligheten yppats vid *bakteriologisk* undersökning. Anledningen till att en otjänlighet av *fysikalisk-kemisk* natur icke ansetts behöva resultera i vattenledningens avstängande torde närmast vara den, att de brister av fysikalisk eller kemisk natur, som kunna förefinnas hos vatten, väl kunna ofta göra detta mindre tjänligt för sitt ändamål, men däremot i allmänhet icke medföra sådana hälsorisker som vid bakteriologisk förorening av vattnet. För den händelse så ändock är fallet, bör hälsovårdsnämnd emellertid äga befogenhet att avstänga vattenledningen. Sådan befogenhet har i departementsförslaget tillerkänts nämnden.

5 §.

Paragrafen upptager i första och andra styckena bestämmelser, motsvarande 3 och 7 §§ kungörelseförslaget. De avvikelser därifrån, som vidtagits i departementsförslaget, hava tidigare motiverats.

Enligt 9 § kungörelseförslaget skulle statens institut för folkhälsan meddela närmare föreskrifter rörande förvärvande av kompetens för undersökning av vatten. Enligt 5 § tredje stycket departementsförslaget skola sådana föreskrifter i stället meddelas av Kungl. Maj:t. Ändringen beror, såsom förut omnämnts, på det samband, som består mellan kompetensfordringarna och den för undersökningen utgående ersättningen, för vilken enligt departementsförslaget Kungl. Maj:t skall fastställa taxa.

6 §.

Denna paragraf motsvarar 8 § 2 mom. kungörelseförslaget. Enligt nämnda förslag skulle den, som verkställt vattenundersökning, ofördröjligen tillställa förste provinsialläkaren eller med honom jämställd förste stadsläkare bestyrkt avskrift av attest å undersökningen.

*Departements-
chefen.*

Enligt folkhälsoinstitutets förslag var hälsovårdsnämnd att betrakta som uppdragsgivare åt den, som utfört undersökning. Någon bestämmelse om att nämnden skulle delgivas undersökningsresultatet torde med hänsyn härtill icke hava ansetts erforderlig. Genom föreskriften i 8 § 2 mom. har man velat vinna trygghet för att förste provinsialläkare eller med honom likställd förste stadsläkare vore underrättad om vattnets hygieniska beskaffenhet vid varje särskilt undersökningstillfälle.

Enligt departementsförslaget är vattenverkets ägare uppdragsgivare i förhållande till den, som utför undersökning av vatten. Särskild bestämmelse om att hälsovårdsnämnd omedelbart skall erhålla kännedom om resultatet av undersökningen synes därför erforderlig. I 6 § departementsförslaget stadgas i anledning därav, att den, som utfört undersökningen, omedelbart skall upprätta protokoll över undersökningen och tillställa hälsovårdsnämnden avskrift därav i två exemplar. Det ena av dessa exemplar skall nämnden vidarebefordra till förste provinsialläkare eller därmed likställd förste stadsläkare.

7 §.

Denna paragraf saknar motsvarighet i institutets förslag. Motiveringen till paragrafen återfinnes under rubriken De bakteriologiska undersökningarna.

8 §.

Förevarande paragraf, vilken motsvarar 8 § 1 mom. i folkhälsoinstitutets förslag, har närmare berörts i det föregående under rubriken Ansvaret för att stadgad kontroll verkställs och att uppkomna brister avhjälpas.

9 §.

Denna paragraf saknar motsvarighet i folkhälsoinstitutets förslag.

*Departements-
chefen.*

Enligt 6 § departementsförslaget skall avskrift av protokoll över verkställd undersökning av vatten omedelbart tillställas hälsovårdsnämnden. Har undersökningen givits vid handen, att vattnet är mindre tjänligt för sitt ändamål, äger nämnden förordna, att undersökningarna skola ske oftare än dittills. I allmänhet bör sådant förordnande ske omedelbart efter det undersökningsprotokollet kommit nämnden till handa. Med hänsyn till att förordnandet icke är av mera ingripande natur, torde det såsom regel icke vara i och för sig behöfligt att sammankalla nämnden för ändamålet. Det torde på grund härav vara lämpligt att bereda möjlighet för nämnden att överlåta beslutanderätten i dessa frågor åt någon nämndens ledamot eller tjänsteman.

Väl finnes viss möjlighet härtill enligt 3 § 4 mom. hälsovårdsstadgan. Men nämnda stadgande, vilket för övrigt icke äger motsvarighet i 2 kap. hälsovårdsstadgan, kan bliva tillämplbart endast efter en ganska omständlig procedur. Genom stadgandet i förevarande paragraf har nämnden därför lämnats generellt bemyndigande att i nu nämnda frågor överlåta beslutanderätten åt någon nämndens ledamot eller tjänsteman. Det bör dock icke tillkomma ledamot eller tjänsteman att förelägga vite.

10 §.

Ej heller denna paragraf äger motsvarighet i folkhälsoinstitutets förslag.

En förutsättning för att syftet med kontrollen av vattenledningsvatten skall uppnås är uppenbarligen, att föreskrifterna i förordningen och de med stöd av densamma meddelade bestämmelserna åttlydas. Någon straffpåföljd för åsidosättande därav torde emellertid icke böra stadgas. I stället bör hälsovårdsnämnd söka komma till rätta med den som tredskas genom att förelägga honom viss tid att vidtaga den åtgärd, i fråga varom försummelse föreligger. För att tvekan icke må uppstå huruvida hälsovårdsnämnd äger befogenhet härtill har stadgande härom intagits i 10 §.

I nu nämnda fall kan, i likhet med vad som gäller enligt hälsovårdsstadgan, föreläggandet förenas med vitespåföljd.

Departement-
chefen.

11 §.

Enligt 10 § i kungörelseförslaget åligger det vederbörande tjänsteläkare att med uppmärksamhet följa vattenledningsvattnets hygieniska tillstånd samt att vid anledning till anmärkning överlägga med vederbörande kommunala myndighet om avhjälpande av förefintliga fel och brister ävensom att i övrigt förfara enligt i hälsovårdsstadgan och läkarinstruktionen givna bestämmelser.

Enligt 12 § i institutets förslag skall det åligga länsstyrelse att vaka över tillämpningen av kungörelsen, varvid länsstyrelsen äger vid vite föreskriva åtgärder beträffande vattenverks utrustning, drift och tekniska skötsel.

I sitt yttrande framhåller länsstyrelsen i Örebro län, att 10 och 12 §§ i institutets förslag syntes onödiga, enär hälsovårdsstadgan och läkarinstruktionen torde täcka det ifrågasatta behovet av övervakningsföreskrifter.

Svenska kommunal-tekniska föreningen finner det egendomligt, att tjänsteläkarna, vilkas skyldigheter reglerades i läkarinstruktionen, måste tillhållas att »med uppmärksamhet följa det hygieniska tillståndet av vattnet» samt »att i övrigt förfara enligt i hälsovårdsstadgan och läkarinstruktionen givna bestämmelser». Föreningen finner vidare olämpligt, att tjänsteläkaren skulle »överlägga med vederbörande kommunala myndighet om avhjälpande av förefintliga fel och brister». Nämnda bestämmelse vilseledde i fråga om ansvaret för vattnets beskaffenhet samt borde såsom onödig utgå.

Departement-
mens-
chefen.

Enligt hälsovårdsstadgan har hälsovårdsnämnd, bland annat, att ägna uppmärksamhet och tillsyn åt allt, som kan inverka på allmänna hälsotillståndet. Hälsovårdsnämnd i stad eller stadsliknande samhälle skall bland annat verka för att allmänna vattenledningar anläggas. Vid meddelande av föreläggande eller förbud äger nämnden fastställa vite för underlåtenhet att ställa sig föreläggandet eller förbudet till efterrättelse, därest ej särskild påföljd finnes bestämd i annan ordning. Länsstyrelserna skola enligt hälsovårdsstadgan vaka över att kommuner och hälsovårdsnämnder fullgöra sina åligganden i fråga om allmänna hälsovården, varvid länsstyrelse äger förelägga lämpliga viten. Vidare skola länsstyrelserna tillse, att tjänliga åtgärder vidtagas för avhjälpan av missförhållanden i avseende å allmänna hälsovården. Slutligen skola tjänsteläkare enligt allmänna läkarinstruktionen utöva tillsyn över allmänna hälsovården inom sina verksamhetsområden.

Tillsynen över vattenledningsvattnets hygieniska beskaffenhet är en viktig uppgift inom den allmänna hälsovården. Den omständigheten att den föreslagna kontrollen på detta område — närmast av lagtekniska skäl — regleras genom en särskild förordning, till vilken emellertid hälsovårdsstadgan kommer att innehålla hänvisning, innebär ej någon begränsning av de mera allmänt uttryckta befogenheter, som enligt nyss återgivna bestämmelser tillkomma hälsovårdsnämnd, länsstyrelse och andra myndigheter. 10 § i folkhälsoinstitutets förslag synes därför icke böra upptagas i departementsförslaget. Samma förhållande gäller i fråga om bestämmelsen i förslaget 12 § att länsstyrelse har att vaka över tillämpningen av kungörelsen; vad angår vitesbestämmelsen i samma paragraf föreligger ej anledning att — såsom institutets förslag synes förutsätta, antagligen på grund av den ställning hälsovårdsnämnden enligt detta förslag intager — fråntaga nämnden dess befogenhet enligt hälsovårdsstadgan att fastställa viten.

För att emellertid tydligt utmärka, att de befogenheter och de åligganden, som tillkomma hälsovårdsmyndigheterna på grund av andra författningar, gälla jämväl vattenkontrollen har i 11 § första stycket departementsförslaget särskilt hänvisats till medicinalstyrelsens, länsstyrelsernas, hälsovårdsnämndernas, tjänsteläkarnas och andra myndigheters befogenheter och åligganden i fråga om allmänna hälsovården.

I 60 § hälsovårdsstadgan meddelas bestämmelser, bland annat, om rätt att anföra besvär över beslut av hälsovårdsnämnd eller länsstyrelse samt om rätt för dessa myndigheter att förordna, att deras beslut skola lända till efterrättelse utan hinder av anförda besvär. Dessa bestämmelser skola enligt 11 § andra stycket departementsförslaget gälla jämväl beslut, som meddelas enligt denna förordning.

Att besvärsmätt finnes jämväl över beslut, som medicinalstyrelsen meddelat enligt denna förordning, följer av stadgandet i 46 § instruktionen för medicinalstyrelsen den 19 december 1930, nr 441, i dess lydelse enligt kungörelsen den 22 juni 1939, nr 530.

12 §.

Denna paragraf motsvarar 9 § i *institutets förslag*, enligt vilken institutet skulle meddela närmare föreskrifter rörande förvärvande av kompetens för undersökning av vatten, undersökningarnas utförande, undersökningarnas bedömande samt utfärdandet av attester över utförda vattenundersökningar.

I fråga om *undersökningsmetoderna* framläggas i folkhälsoinstitutets utredning detaljerade förslag såvitt angår de bestämmingar, som äro avsedda att vara obligatoriska vid de bakteriologiska undersökningarna, nämligen bestämningen av totalantalet (relativt hastigt växande) bakterier samt av antalet till coli-ærogenesgruppen hörande bakterier. Det finge, enligt vad i utredningen framhålles, anses vara av stor vikt, att enhetliga undersökningsmetoder tillämpades i hela riket, enär resultaten eljest icke bleve jämförbara. De i utredningen föreslagna undersökningsmetoderna borde därför föreskrivas och alltid komma till användning. — I fråga om metoderna för de fysikalisk-kemiska undersökningarna lämnas i utredningen icke några närmare anvisningar.

I utredningen framhålles vidare, att, när tillräcklig erfarenhet vunnits, institutet torde böra, om behov därav kunde komma att föreligga, utarbeta undersökningsmetoder för livsmedel, bland vilka då även undersökningsmetoder för dricksvatten borde ingå.

Beträffande *vattenundersökningarnas bedömande* anföres i utredningen, att det icke syntes böra ifrågakomma att redan nu fastställa normer härför. Ett dylikt fastställande vore nämligen synnerligen svårt av den anledningen, att grunderna för bedömningen kunde växla avsevärt allt efter de föreliggande förhållandena, varjämte alltför ringa erfarenhet från vårt land föreläge på området.

Vad angår den myndighet, som bör utfärda nu ifrågasvarande föreskrifter, föreslås i flera *yttranden*, att nämnda befohgenhet tillägges medicinalstyrelsen och ej statens institut för folkhälsan. Denna mening kommer till uttryck i de yttranden, som avgivits av *medicinalstyrelsen*, *föreståndaren för statens bakteriologiska laboratorium*, *hälsovårdsnämnden i Stockholm*, *stadsfullmäktige i Stockholm* och *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*. Sistnämnda myndighet framhåller i detta sammanhang, att vattenkontrollen icke torde vara ett ämne av så stor omfattning, att tillsynen däröver måste fördelas på två myndigheter.

Beträffande de i institutets utredning föreslagna *undersökningsmetoderna* framföras i flera yttranden erinringar i fråga om olika tekniska detaljer. Anledning saknas att i detta sammanhang närmare redogöra för dessa erinringar. Jag vill emellertid erinra om att, såsom jag redan förut omnämnt, *medicinalstyrelsen* och *föreståndaren för statens bakteriologiska laboratorium* föreslå viss förenkling av de bakteriologiska undersökningarna. Enligt nämnda förslag skulle den veckovis återkommande bakteriologiska kontrollen inskränkas till colititrering; bakterieräkning å gelatin

skulle utföras allenast en gång i månaden, därest särskilda förhållanden ej förelåge.

Under erinran om att den fysikalisk-kemiska undersökningsmetodiken ej närmare behandlats i folkhälsoinstitutets utredning framhåller *svenska teknologföreningen*, att några svårigheter ej funnes att utarbeta lämpliga anvisningar för utförande av de vanligen förekommande analyserna. Sådana anvisningar vore redan utarbetade i flera länder. Det vore enligt föreningens mening önskvärt, att dylika anvisningar förelåge, innan den föreslagna vattenkontrollen komme till stånd.

Önskvärdheten av normer för vattenundersökningarnas bedömande framhålles i åtskilliga yttranden.

Stadsfullmäktige i Kungälv anföra, att det vore svårt för en hälsovårdsnämnd att bestämma vad som menades med mindre tjänligt vatten. Under årens lopp hade vissa sedvaneregler utbildats för bestämmande av när vattnet skulle anses vara mindre tjänligt. Det vore skäl att i kungörelsen införa vissa bestämmelser om att vattnet skulle anses vara olämpligt att använda till dricksvatten o. dyl., då det vid den bakteriologiska undersökningen visat sig innehålla minst viss bestämd bakteriemängd.

Med anledning av att i folkhälsoinstitutets utredning framhållits, att i fråga om normer för undersökningarnas bedömande alltför ringa erfarenhet funnes i vårt land, förklarar *svenska teknologföreningen*, att den icke kunde ansluta sig till denna uppfattning, i varje fall icke beträffande bedömningen av de bakteriologiska undersökningarna. Den inom landet förefintliga erfarenheten på vattenundersökningens område måste enligt föreningens mening anses vara tämligen stor. Sedan decennier tillbaka hade en omfattande verksamhet på detta område pågått inom landet, exempelvis vid Stockholms hälsovårdsnämnds laboratorier och vid Stockholms vattenverk. Bakteriologisk undersöknings- och forskningsverksamhet bedreves därjämte vid statens bakteriologiska laboratorium, statens veterinärbakteriologiska laboratorium m. fl. institutioner. En granskning av de i institutets utredning anförda fall, då epidemier förmodats stå i orsakssammanhang med vattenförsörjningen, gäve vid handen, att i åtskilliga fall förekommit bakteriologisk kontroll, som utvisat en otillfredsställande beskaffenhet hos vattnet. Det oaktat hade varken de lokala hälsovårdande myndigheterna eller vattenverkens ansvariga ledning ingripit på ett effektivt sätt. En väsentlig anledning därtill vore, att av statlig myndighet fastställda normer för vattnets beskaffenhet saknades. Så länge detta vore fallet torde en tillfredsställande standard i fråga om vattenledningsvattnets beskaffenhet inom landet icke kunna upprätthållas. Det borde vara ett oavvisligt krav för genomförandet av den föreslagna kontrollen, att bedömningsgrunderna i allt väsentligt vore klarlagda och i förväg fastställda. Slutligen framhåller föreningen, att även om normer för bedömande av råvattnet ej fastställdes, ungefärliga föroreningsgränser till ledning för de lokala hälsovårdsmyndigheterna borde fastställas; även beträffande fordringarna på renvattnets fysikalisk-kemiska beskaffenhet borde vägledande upplysningar meddelas.

Svenska kommunal-tekniska föreningen yttrar:

Det må framhållas, att hälsovårdsnämnd, vilken i många fall saknar sakkunnig hjälp för bedömande av vattenanalyserna, enligt förslaget till kungörelse skall avgöra, huruvida vattnet i vattenledningen skall anses mindre tjänligt för avsett ändamål, samt t. o. m. föranstalta om avstängning av vattenledningen eller kokning av vattnet, därest denna vattnets otjänlighet till hushållsbruk icke bortfaller inom viss angiven tid. Skall man pålägga en nämnd en sådan skyldighet, synes det nödvändigt, att nämnden genom lämpligt avfattade föreskrifter erhåller kännedom om vid vilken grad av förorening nämnden bör ingripa. Skulle den föreslagna, i och för sig mycket värdefulla men för särskilt de mindre kommunerna i många fall betungande kontrollen komma till stånd utan att samtidigt dylika föreskrifter om gränsen för tillåten förorening av renat vatten bliva utfärdade, torde risk föreligga, att allvarliga motsättningar i åsikter om vattnets erforderliga rening komma att uppstå och föranleda en beklaglig och kanske fullständigt omotiverad misstro från allmänhetens sida gentemot vattenledningsvattnet.

Vad institutet anför om erfarenheterna inom Sverige beträffande vattenundersökningar kan näppeligen vara riktigt. Dylika undersökningar hava under många år pågått i fråga om vattenledningsvattnet framför allt i våra större städer, och värdefulla erfarenheter hava på ett flertal håll därigenom vunnits. Vad som saknas är en systematisk insamling och bearbetning av detta material. För detta ändamål har föreningen tillsatt en särskild kommitté, som dock på grund av ökade arbetsuppgifter i samband med rådande förhållanden icke varit i tillfälle påbörja sitt arbete. Då frågan om en officiell vattenkontroll blivit aktuell, synes det riktigtast, att denna utredning verkställas inom medicinalstyrelsen, varvid föreningen bör förklara sig villig att i all möjlig utsträckning lämna sin medverkan.

Skulle kungörelsen rörande vattenkontrollen anses icke böra uppskjutas i avvaktan på utredningsresultatet i avseende å vattenundersökningarnas bedömande, bör detta enligt föreningens mening dock icke inverka på den principen, att det är bättre med provisoriska bestämmelser, vilkas objektivitet möjligen kan kritiseras, än att normer för bedömandet helt skulle saknas. I egenkap av övergångsbestämmelser, avsedda att framdeles justeras med hänsyn till utredningsresultatet, torde dessa rimligen böra innefatta fordringar, som vid det slutliga fastställandet hellre kunna förväntas bliva föremål för höjning än för sänkning. Därigenom skulle också för mindre väl utförda vattenledningsverk lämnas tillfälle att successivt genomföra en erforderlig komplettering av reningsförfarandet. Även vid uppgörandet av dessa provisoriska bestämmelser bör vederbörlig hänsyn tagas till de av institutet påpekade växlingarna i föreliggande förhållanden, vilka starkt motivera undvikandet av teoretiskt uppkonstruerade siffervärden såsom gräns mellan lämpligt och olämpligt hushållsvatten.

Sedan frågor om förvärv av kompetens för utförande av vattenundersökning enligt departementsförslaget överlämnats till Kungl. Maj:ts avgörande, återstår att avgöra, vilken myndighet som skall hava uppgiften att utfärda närmare föreskrifter rörande vattenundersökningarnas utförande och deras bedömande. Åt samma myndighet bör anförtros att meddela föreskrift om avfattningen av protokoll över vattenundersökning. Enligt kungörelseförslaget skola dessa uppgifter fullgöras av statens institut för folkhälsan. Enär institutet utgör centralt undersökningsorgan för livsmedelskontrollen i riket (4 § instruktionen för statens institut för folkhälsan den 27 maj 1938, nr 327),

*Departements-
chefen.*

torde det utredningsarbete, som lärer böra föregå utfärdandet av dylika föreskrifter, lämpligen böra utföras genom institutets försorg. För vinnande av enhetlighet beträffande den centrala tillsynen över allmänna hälsovården i riket torde emellertid, såsom i flera remissyttranden påyrkats, själva utfärdandet av ifrågavarande föreskrifter böra ankomma å medicinalstyrelsen.

Då med stöd av förevarande paragraf normer för vattenundersökningarnas utförande utfärdas, böra de erinringar, som i remissyttrandena framkommit mot institutets utredning i denna del, tagas under noggrant övervägande.

Vad angår *bedömandet* av vattenundersökningarna har i ett par remissyttranden framhållits angelägenheten av att normer härför äro utarbetade, innan föreskrifterna om vattenkontrollen träda i kraft. Även enligt min mening är det angeläget, att sådana normer finnas att tillgå redan från början. Det kan icke rimligen begäras, att samtliga hälsovårdsnämnder skola kunna utan vägledande anvisningar bemästra uppgiften att på ett ur enhetlighetens och rättvisans synpunkt tillfredsställande sätt träffa avgörande i frågan huruvida i visst fall dricksvattnet är mindre tjänligt eller ej. Tryggheten för att vattenkontrollen fungerar effektivt vilar emellertid till huvudsaklig del på att ett riktigt avgörande därutinnan träffas.

Jag har på grund därav under hand förvissat mig om att från medicinalstyrelsens sida anstalter komma att med det snaraste vidtagas för utarbetande av erforderliga bedömningsnormer. För att emellertid bereda tillräcklig tid såväl för utarbetande av dessa normer som för övervägande av frågan om de för varje särskilt fall lämpliga undersökningsmetoderna föreslår jag, att förordningen träder i kraft först den 1 januari 1942.

Förslaget till förordning om tillägg till hälsovårdsstadgan.

Departement-
chefen.

Institutets för folkhälsan förslag till ändring av hälsovårdsstadgan innebär, dels att till 9 § nämnda stadga skulle fogas två nya moment, betecknade 5 mom. och 6 mom., dels ock att vissa ändringar skulle företagas i 12 § 1 mom. och 47 § 1 mom. nämnda stadga.

Det av institutet föreslagna nya 5 mom. i 9 § hälsovårdsstadgan innehåller, att envar, som önskade anställning inom vattenledningsverk med huvudsaklig verksamhet inom område, där vattnet renades eller bereddes, skulle före anställningens början förete intyg av läkare, att han icke lede av sådan sjukdom eller vore bärare av sådan smitta, som kunde spridas med dricksvatten.

Nämnda bestämmelse har icke upptagits i departementsförslaget. Anledningen härtill är den, att — för den händelse arbetsförhållandena inom vattenverk beträffande vissa arbeten äro sådana, att dylika bestämmelser i och för sig kunna vara påkallade — bestämmelserna böra erhålla likartad utformning med de föreskrifter om läkarundersökning, som må gälla för arbetare inom livsmedelshanteringen. Sistnämnda fråga torde komma att behandlas i det betänkande rörande ny livsmedelslagstiftning, som livsmedels-

lagstiftningssakkunniga hava för avsikt att inom kort framlägga. Enär det sålunda är att förvänta, att inom en nära framtid tillfälle skall givas att i ett större sammanhang pröva frågan om läkarundersökning av personalen inom vissa näringsgrenar, torde för eventuellt genomförande av liknande regler å förevarande mera begränsade område nämnda utredning böra avvaktas.

I 9 § 6 mom. hälsovårdsstadgan föreslår institutet skola intagas en hänvisning till de särskilda bestämmelser, som komma att vid sidan av hälsovårdsstadgan gälla i fråga om fysikalisk-kemisk och bakteriologisk kontroll av vattenledningsvatten. Ifrågavarande hänvisning har — med en redaktionell jämkning — upptagits i departementsförslaget såsom ett 5 mom. i 9 §. Enär nämnda paragraf ingår i det kapitel av hälsovårdsstadgan, vilket behandlar allmänna hälsovården i stad eller samhälle, som är i hälsovårdsavseende likställt med stad, torde — med hänsyn till att kontroll av vattenledningsvatten kan efter särskilt förordnande bliva anordnad jämväl på landet — en erinran om sistnämnda förhållande böra intagas i 2 kap. hälsovårdsstadgan. Departementsförslaget innehåller därför förslag om att till 44 § hälsovårdsstadgan skall fogas ett nytt moment, betecknat 4 mom., i vilket en erinran av nu nämnt slag intagits.

I 12 § 1 mom. hälsovårdsstadgan föreskrives, att var och en, som sysslar med beredning av födoämne eller dryckesvara för försäljning, eller hanterar kött, charkuterivaror, färsk fisk, mjölk, mejeriprodukter, bröd eller konditorivaror, som avses till försäljning, skall under arbetet iakttaga noggrann renlighet. För kommuner, i fråga om vilka 2 kap. hälsovårdsstadgan är tillämpligt, gälla samma bestämmelser enligt 47 § 1 mom. Den som under arbete av nu nämnt slag icke iakttagit noggrann renlighet är enligt 27 och 52 §§ hälsovårdsstadgan förfallen till dagsböter.

Av folkhälsoinstitutet föreslås nu, att i 12 § 1 mom. och 47 § 1 mom. hälsovårdsstadgan skola insättas orden »eller arbetar i vattenledningsverk, avsett till framställning av dricks- och hushållsvatten», varigenom sålunda även sådana arbetare skulle bliva ålagda skyldighet att under arbetet iakttaga noggrann renlighet.

En konsekvens av ifrågavarande förslag är, att 12 § 2 mom. och 47 § 2 mom. jämväl skulle bliva tillämpliga i fråga om den, som arbetar i vattenverk, avsett till framställning av dricks- eller hushållsvatten. I vartdera av dessa moment stadgas nämligen, att om beträffande person, som är sysselsatt i sådant arbete, varom i 1 mom. sägs, skäligen anledning förekommer att antaga, att han är behäftad med sjukdom eller smitta, varav menlig inverkan på den av honom bearbetade eller hanterade varans beskaffenhet kan uppstå, han är skyldig att efter anmodan av hälsovårdsnämnden på hälsovårdsområdets bekostnad undergå läkarundersökning. Finnes han vid läkarundersökningen vara behäftad med sjukdom eller smitta, som nyss sagts, må nämnden förbjuda, att han deltagit i eller användes till arbete, varom här är fråga.

Såsom inledningsvis nämnts förekommer såväl i 1 som i 2 kap. hälso-

vårdsstadgan rubriken Om vatten och is för hushållsbehov, under vilken rubrik vissa bestämmelser finnas om tillsyn å vattnet i brunn, källa eller vattenledning samt å is för hushållsbehov. Såsom jag nyss anfört bör, därest särskild lagstiftning om kontroll av vattenledningsvatten genomföres, till de under nämnda likalydande rubriker upptagna bestämmelserna (9 och 44 §§) fogas hänvisning till vad särskilt är stadgat om nämnda kontroll.

Skulle bestämmelse införas, varigenom den som arbetade i vattenverk vid straffansvar ålades att under arbetet iakttaga noggrann renlighet, synes en sådan bestämmelse systematiskt hava sin plats i 9 och 44 §§. Förutom här-av betingade tillägg till nämnda paragrafer skulle för sådant fall erfordras, att jämväl ansvarsbestämmelserna i 27 och 52 §§ gåves ändrad lydelse.

Jag har nyss omnämmt, att livsmedelslagstiftningssakkunnigas förslag till livsmedelslagstiftning inom kort kommer att framläggas. De sakkunniga torde därvid, enligt vad av deras remissyttrande i förevarande ärende framgår, komma att föreslå, att bestämmelserna i 9 och 44 §§ hälsovårdsstadgan överföras till den tilltänkta livsmedelsstadgan. Enär sålunda en allmän revidering kan förväntas komma till stånd på ifrågavarande lagstiftningsområde inom en nära framtid, torde nu förevarande fråga lämpligen kunna i samband därmed beaktas. Några nämnvärda olägenheter av ett sådant uppskov torde nämligen icke behöva uppkomma.

Departementschefens hemställan.

Under åberopande av vad jag i det föregående anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte i proposition till riksdagen anhålla om riksdagens yttrande över förenämnda, inom socialdepartementet upprättade förslag till

- 1) *förordning om kontroll av vattenledningsvatten; samt*
- 2) *förordning om tillägg till hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 (nr 566).*

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Bertha Klemedtson.

Bilaga A.

Statens institut för folkhälsan förslag.

U t k a s t

till

K u n g ö r e l s e

om ändrad lydelse av 9, 12 och 47 §§ i hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919.

Kungl. Maj:t har funnit gott förordna att 9, 12 och 47 §§ i hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 skola erhålla följande ändrade lydelse:

9 §.

- 1 mom. Hälsovårdsnämnden — — — intränger i dem.
- 2 mom. Vattnet i brunn — — — kanal.
- 3 mom. Hälsovårdsnämnden — — — olämplig.
- 4 mom. När omständigheterna — — — därstädes.
- 5 mom. En var, som önskar anställning inom vattenledningsverk med huvudsaklig verksamhet inom område, där vattnet renas eller beredes, skall före anställningens början förete intyg av läkare, att han icke lider av sådan sjukdom eller är bärare av sådan smitta, som kan spridas med dricksvatten.
- 6 mom. Om fysikalisk-kemisk och bakteriologisk kontroll av i vissa vattenledningar tillhandahållet vatten och tillhörande råvatten är särskilt stadgat.

12 §.

- 1 mom. Var och en, som sysslar med beredning av födoämne eller dryckesvara för försäljning, eller hanterar kött, charkuterivaror, färsk fisk, mjölk, mejeriprodukter, bröd eller konditorivaror, som avses till försäljning, eller arbetar i vattenledningsverk, avsett till framställning av dricks- och hushållsvatten, skall under arbetet iakttaga noggrann renlighet.
- 2 mom. Förekommer — — — är fråga.

47 §.

- 1 mom. Var och en, som sysslar med beredning av födoämne eller dryckesvara för försäljning, eller hanterar kött, charkuterivaror, färsk fisk, mjölk, mejeriprodukter, bröd eller konditorivaror, som avses till försäljning, eller arbetar i vattenledningsverk, avsett till framställning av dricks- och hushållsvatten, skall under arbetet iakttaga noggrann renlighet.
- 2 mom. Förekommer — — — är fråga.

Denna kungörelse träder i kraft den

Utkast
till
Kungörelse
med bestämmelser rörande hygienisk kontroll av vatten i vissa vattenledningar m. m.

given den

Kungl. Maj:t har funnit gott förordna som följer:

1 §.

Denna kungörelse äger tillämpning å vatten, som inom område, där Kap. I hälsovårdsstadgan är gällande, för allmänt bruk distribueras i vattenledning till dryck, matlagning och annan beredning av livsmedel samt till renhållning av kärl eller redskap, vilka användas vid tillredning och annan hantering av livsmedel.

2 §.

Det åligger hälsovårdsnämnd att föranstalta därom, att vatten, som i 1 § sägs, ävensom, där vattnet undergått rening, råvattnet underkastas fysikalisk-kemisk undersökning en gång varje kalenderår och därutöver så snart anledning förekommer till antagande, att råvattnet eller det därav beredda vattnet undergått förändring, varigenom det blivit mindre lämpligt för ändamål, som i 1 § sägs.

3 §.

Fysikalisk-kemisk undersökning må utföras av statens institut för folkhälsan, statens lantbrukskemiska kontrollanstalt och de med statsmedel understödda lokala lantbrukskemiska kontrollstationerna ävensom av den, som efter att hava blivit av medicinalstyrelsen förklarad därtill behörig, erhållit vederbörande länstyrelsens förordnande därtill.

4 §.

Medicinalstyrelsen äger medgiva, att längre tid än ett år men ej mer än tre år må förflyta mellan varje sådan undersökning, som i 3 § sägs.

5 §.

Det åligger hälsovårdsnämnd att föranstalta därom, att vatten, som i 1 § sägs, en gång i veckan underkastas bakteriologisk undersökning. Därest vattnet undergått rening, skall tillhörande råvatten minst fyra gånger årligen underkastas sådan undersökning.

Visas vid undersökning, som i första stycket avses, att vatten i vattenledning får anses mindre tjänligt för ändamål, som i 1 § sägs, skall, såvida vattnet alltjämt tillhandahålles i ledningen, bakteriologisk undersökning dagligen göras, intill dess vattnet vid minst tre på varandra följande undersökningar visats vara tjänligt för ändamål, som nyss sagts.

Giver sådan undersökning vid handen, att vatten i vattenledning får anses otjänligt för ändamål, som i 1 § sägs, skall hälsovårdsnämnden antingen uppmåna samhällets invånare att före användningen koka vattnet eller ock avstänga vattenledningen, där så ske kan.

6 §.

Medicinalstyrelsen äger medgiva, att längre tidsperioder än i 5 § första stycket sägs må förflyta mellan varje bakteriologisk undersökning av vatten och tillhörande råvatten. Sådant medgivande må endast gälla tills vidare och för varje gång högst för en period av tre år.

Visas vid bakteriologisk undersökning, att i vattenledning tillhandahållet vatten får anses mindre tjänligt eller otjänligt för ändamål, som i 1 § sägs, skall medicinalstyrelsen genast återkalla medgivande, som i första stycket avses.

7 §.

Bakteriologisk undersökning må utföras av statens institut för folkhälsan, av statens bakteriologiska laboratorium samt av den, som, efter att hava av statens institut för folkhälsan förklarats därtill behörig, erhållit vederbörande länsstyrelses förordnande därtill.

8 §.

1 mom. Det åligger hälsovårdsnämnd att, då fel i vattenledningsverk uppstår, som kan hava menlig inverkan på vattnets beskaffenhet, ofördröjligen vidtaga åtgärder för felets avhjälpande.

2 mom. Det åligger den, som verkställt undersökning, som i 2 och 5 §§ sägs, att ofördröjligen tillställa förste provinsialläkaren eller med honom jämställd förste stadsläkare bestyrkt avskrift av attest å undersökningen.

9 §.

Närmare föreskrifter meddelas av statens institut för folkhälsan rörande: förvärvande av kompetens för undersökning av vatten enligt denna kungörelse;

undersökningarnas utförande;

undersökningarnas bedömande; samt

utfärdandet av attester över utförda vattenundersökningar.

10 §.

Det åligger vederbörande tjänsteläkare att med uppmärksamhet följa det hygieniska tillståndet av vattnet i vattenledningar, varifrån vatten distribueras i samhällen inom hans verksamhetsområde, samt att då anledning till anmärkning finnes överlägga med vederbörande kommunala myndighet om avhjälpande av förefintliga fel och brister och att i övrigt förfara enligt i hälsovårdsstadgan och läkarinstruktionen givna bestämmelser.

11 §.

Vad i denna kungörelse är föreskrivet för område, där I Kap. hälsovårdsstadgan är gällande, skall även gälla område, där 2 Kap. hälsovårdsstadgan äger tillämpning, där medicinalstyrelsen, efter vederbörandes hörande, sådant förordnar.

Medicinalstyrelsen äger jämväl förordna, att kungörelsens bestämmelser skola gälla vatten, som i viss vattenledning distribueras för enskilt bruk till ändamål, som i 1 § sägs.

12 §.

Det åligger länsstyrelse att vaka över tillämpningen av denna kungörelse, varvid länsstyrelsen äger vid vite föreskriva åtgärder beträffande vattenledningsverks utrustning, drift och tekniska skötsel.

Ådömda viten tillfalla kommunen; dock att vite, som må hava ådömts kommun, skall tillfalla kronan. Vad nu sagts om kommun gälle ock samhälle, som i 34 § hälsovårdsstadgan sägs.

Denna kungörelse träder i kraft den
